

Παιδαγωγική αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της επικοινωνίας

Τερέζα Γιακουμάτου Επιμορφώτρια ΤΠΕ

www.netschoolbook.gr

Τα τελευταία χρόνια άρχισε και στη χώρα μας η προσπάθεια για την αξιοποίηση των *Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ)* στη διαδικασία της διδασκαλίας και της μάθησης.

Παρά το γεγονός ότι οι γνωστικές επιστήμες και οι επιστήμες της αγωγής, δεν έχουν ακόμη απαντήσει σε βασικά ερωτήματα που αφορούν στην εισαγωγή των *Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ)* στο σχολείο, την τελευταία δεκαετία πληθαίνουν τα συμπεράσματα ερευνών, μελετών, πιλοτικών προγραμμάτων και συνεδρίων, τα οποία συγκλίνουν στο προφανές ... ότι «οι *ΤΠΕ*, μπορούν να συμβάλλουν στην ποιοτική βελτίωση της μαθησιακής διαδικασίας, υπό την προϋπόθεση ότι θα χρησιμοποιηθούν με παιδαγωγικά αποδεκτό τρόπο και από κατάλληλα επιμορφωμένους εκπαιδευτικούς». Το βέβαιο επίσης είναι, ότι με την εισαγωγή των *ΤΠΕ* στο σχολείο, το μαθησιακό περιβάλλον γίνεται πιο πλούσιο και οι παραδοσιακές διδακτικές μέθοδοι αναθεωρούνται. Οι *ΤΠΕ* φαίνεται ότι μπορούν να συνεισφέρουν στη δημιουργία ενός μαθησιακού περιβάλλοντος **στο κέντρο** του οποίου βρίσκεται **ο μαθητής** και όχι ο εκπαιδευτικός. Σε ένα τέτοιο μαθητοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον, δεν καταργείται βέβαια ο ρόλος του εκπαιδευτικού και ούτε κάτι τέτοιο είναι δυνατόν να συμβεί. Αντίθετα, ο ρόλος του γίνεται πολύ πιο σημαντικός αλλά και πολύ πιο δύσκολος. Από απλός και μοναδικός φορέας της γνώσης, «μετατοπίζεται» σε ρόλο συνεργάτη-συμβούλου του μαθητή και οργανωτή της διαδικασίας της μάθησης. Δεν αντιμετωπίζει το μαθητή ως παθητικό δέκτη άγονων γνώσεων, αλλά αντίθετα, τον βοηθάει να ανακαλύψει τις κλίσεις και τα ταλέντα του, να τα καλλιεργήσει και να ολοκληρωθεί ως άνθρωπος.

Διαδίκτυο

Το διαδίκτυο εκτιμάται ότι θα βελτιώσει ποιοτικά την εκπαίδευση, καθιστώντας ουσιαστικότερη τη μάθηση και μετασχηματίζοντας τις επικρατούσες διδακτικές και μαθησιακές πρακτικές. Υποστηρίζεται π.χ. ότι ο παγκόσμιος ιστός μπορεί να οδηγήσει τους εκπαιδευτικούς σε αναθεώρηση των απόψεων τους για τη διδασκαλία -μάθηση, ότι μπορεί να απελευθερώσει τη μάθηση και τη διδασκαλία

από τα στενά φυσικά όρια των τάξεων διδασκαλίας και τους χρονικούς περιορισμούς των προγραμμάτων, ότι οι παραδοσιακές διαλέξεις μπορούν να αποτελέσουν διαδικτυακές πολυμεσικές εμπειρίες για τους μαθητές, ότι τα υπάρχοντα μαθησιακά εργαλεία μπορούν να ενισχυθούν από τα εργαλεία που βρίσκονται διαθέσιμα στο δίκτυο και εν τέλει ότι μπορεί να επιφέρει μια αλλαγή της έμφασης από τη διδασκαλία στη μάθηση.

Ικανός αριθμός ερευνητών υποστηρίζει ότι το διαδίκτυο μπορεί να καταστήσει τη μάθηση πιο προσιτή και να τη βελτιώσει ποιοτικά. Από γνωστική άποψη και δεδομένης της έμφασης στην ανάπτυξη δεξιοτήτων *κριτικής σκέψης, επίλυσης προβλημάτων, επικοινωνίας και συνεργασίας*, υποστηρίζεται ότι το διαδίκτυο μπορεί να παίξει ένα σημαντικό ρόλο στην βελτίωση τους επειδή υπάρχει μια φυσική αντιστοιχία, ένα φυσικό ταίριασμα μεταξύ αυτών των δεξιοτήτων και του παγκόσμιου ιστού. Αναλυτικότερα, σχετικά με την *ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και ικανοτήτων επίλυσης προβλημάτων*, διατίθενται στο διαδίκτυο κάθε είδους πληροφορίες, η ποιότητα και αξία των οποίων μπορεί να ποικίλει σημαντικά.

Επομένως, ένας εκπαιδευτικός μπορεί να αναθέσει στους μαθητές του να αναζητήσουν ορισμένου είδους πληροφορίες στο διαδίκτυο και αφού τις συγκεντρώσουν να τις εξετάσουν, να κρίνουν την αυθεντικότητα τους, να συγκρίνουν τις διάφορες οπτικές γωνίες εξέτασης, να συνθέσουν πληροφορίες από ετερογενείς πηγές και τέλος να διαμορφώσουν τις δικές τους αντιλήψεις για το υπό εξέταση ζήτημα.

Στην ιστοσελίδα «Διαδίκτυο και Διδασκαλία» www.netschoolbook.gr μπορείτε να δείτε αρκετές δραστηριότητες που συντελούν με φυσικό τρόπο στην *ανάπτυξη ικανοτήτων επικοινωνίας* διαμέσου της χρήσης του διαδικτύου. Το διαδίκτυο μπορεί και στην περίπτωση αυτή να συνεισφέρει μοναδικά επειδή, σε αντιδιαστολή με την παραδοσιακή πρακτική όπου ο εκπαιδευτικός είναι και ο μοναδικός αποδέκτης των εργασιών των μαθητών, καθιστά δυνατή την επικοινωνία των μαθητών με ένα πραγματικό ακροατήριο. Ο ερευνητής θεωρεί ότι όταν οι μαθητές απευθύνονται σε ένα πραγματικό ακροατήριο και παράλληλα έχουν ένα συγκεκριμένο σκοπό για τον οποίο γράφουν, θα προσέξουν περισσότερο το λεξιλόγιο, τη σύνταξη και τη γραμματική του κειμένου τους. Θεωρεί επίσης ότι οι εκπαιδευτικοί που αναθέτουν στους μαθητές τους τέτοιου είδους εργασίες οι οποίες συμπεριλαμβάνουν τη χρήση του διαδικτύου για επικοινωνιακούς σκοπούς προσφέρουν στους μαθητές τους μια ιδανική

δυνατότητα για να αναπτύξουν τη δεξιότητα γραφής τους, δεδομένης της αυθεντικότητας που αποκτά η γραφή με τον τρόπο αυτό.

Τέλος, αναφορικά με την *ανάπτυξη δεξιοτήτων συνεργασίας*, υποστηρίζεται ότι το διαδίκτυο μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για αυτό το σκοπό π.χ. με την ανάθεση εργασιών σε ομάδες όπου οι συμμετέχοντες βρίσκονται σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές και χρησιμοποιούν από κοινού το διαδίκτυο εργαζόμενοι προς την επίλυση ενός κοινού προβλήματος.

Ο Προμηθέας αυτή τη φορά θα μας δικτυώσει!

Αυτοί που κατασκεύασαν τους προσωπικούς υπολογιστές δε στόχευαν στον προσωπικό τους πλουτισμό. Επιδίωκαν τη δύναμη -και μάλιστα τη δύναμη των λίγων. Ευτυχώς δώρισαν αυτήν τη δύναμη σε όλους τους ανθρώπους. Είναι οι Προμηθείς της εποχής μας. Δημιούργησαν το μέσο που έδωσε στους κοινούς ανθρώπους τη δύναμη της ελίτ. Γιατί η τεχνολογία είναι δύναμη. Ειδικά η συγκεκριμένη τεχνολογία, η οποία δεν προεκτείνει απλώς τους μύες μας. Πολλαπλασιάζει τα bites του μυαλού μας, είναι η εξέλιξη της κοινωνίας μας. Αν δεν πάρουμε στα χέρια μας τα εργαλεία, θα γίνει ερήμην μας και δεν θα μας αρέσει.

Η τεχνολογία που συνδέει όλες τις μεριές του πλανήτη φαντάζει δημοκρατική. Υπόσχεται σε όλους μια ευκαιρία. Η πληροφορία θεμελιώνει τη γνώση και η γνώση την εξουσία. Παρά ταύτα, οι πολιτικές δυνατότητες του διαδικτύου τίθενται υπό αμφισβήτηση. Υπάρχουν οι ενθουσιώδεις θιασώτες που ελπίζουν ότι τα καλώδια θα αντικαταστήσουν την αρχαία αγορά. Στις 12.00 κλείνουν οι κάλπες. Προλάβετε να καταχωρήσετε την ψήφο σας; Όμως υπάρχει πάντα και η *altera pars*. Η άμεση δημοκρατία μπορεί να καταλήξει αναρχία, η τυραννία του κανένα. Σίγουρα οι νέες τεχνολογίες προσφέρουν νέες ελευθερίες, μόνο που είναι οι ελευθερίες της ζούγκλας. Σήμερα όλοι έχουν την ευκαιρία να εκφράσουν τη γνώμη τους. Οι παλιές μορφές εξουσίας δεν έχουν την ίδια ισχύ πάνω στους ανθρώπους, γεγονός που προκαλεί θαυμασμό μαζί με τρόμο. Η προπαγάνδα αλλάζει μορφή.

Η ανθρώπινη ιστορία προχωράει μέσα από τα άλματα της τεχνολογίας. Οι δύο μεγαλύτερες επαναστάσεις στην ιστορία του ανθρώπινου πολιτισμού, η αγροτική και η βιομηχανική, προκάλεσαν αλυσιδωτές αντιδράσεις στην οργάνωση των κοινωνιών. Θυμηθείτε την ανακάλυψη της τυπογραφίας και την αποδυνάμωση

της εκκλησιαστικής εξουσίας που αυτή επέφερε. Προς το παρόν, είναι δύσκολο να εκτιμήσουμε τις αλλαγές που επέρχονται. Το διαδίκτυο επεκτείνεται μέρα τη μέρα, ώρα την ώρα. Χιλιάδες σελίδες ταξιδεύουν στον κυβερνοχώρο, ελπίζουν σε ένα μας κλικ. Είναι τα σύγχρονα μηνύματα σε μπουκάλια; Ένα ποίημα ξεκινά να γράφεται στην Αυστραλία και ολοκληρώνεται στην Ευρώπη. Ερωτικές επιστολές διασταυρώνονται με μηνύματα μίσους. Φωτογραφίες και μουσικές ταξιδεύουν στην υδρόγειο. Το ψηφιακό χάσμα από την άλλη χωρίζει τον κόσμο στα δύο. Ευρώπη και ΗΠΑ προηγούνται με διαφορά έναντι όλων των υπολοίπων. Όμως τι ποσοστό του παγκόσμιου πληθυσμού έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο; Αρχίζει να διαμορφώνεται μια ελίτ πληροφοριακά πλούσιων, ενώ η πλειοψηφία είναι πληροφοριακά φτωχή. Από τη άλλη, αν δεν γνωρίζεις ένα αντικείμενο, οι πιθανότητες να σε παραπλανήσουν αυξάνονται γεωμετρικά.

Η φύση της τεχνολογίας είναι να υφάνει τα δίκτυα που μας ενώνουν. Μία νέα ψηφιακή κοινωνία σχηματίζεται, καθώς προχωρούμε στη νέα χιλιετία. Βέβαια, η τεχνολογία μας έχει ήδη δέσει σε κόμπους.

Το διαδίκτυο διακινεί πληροφορίες, τις οποίες κανείς δεν ελέγχει. Όλα είναι χύδην. Ο Πλάτωνας γειτονεύει με στίχους του Eminem στις λεωφόρους του διαδικτύου. Ίσως πρόκειται για το πιο ενδιαφέρον συμβάν στην ιστορία του ανθρώπου από τον Β' παγκόσμιο πόλεμο και εξής. Η πληροφορία είναι σαν το νερό, πάντα ψάχνει τρόπους να διαρρεύσει. Λαχταρά να ανακοινωθεί, τρέχει ανάμεσά μας και αναπαράγεται διαρκώς. Δεν έχει ηθικούς κώδικες, θα υπηρετήσει οποιοδήποτε αφέντη την ελευθερώσει. Η πληροφορία μπορεί να διασχίσει τον κόσμο πιο γρήγορα από τη σκέψη. Αγνοεί τα σύνορα, δεν υπακούει σε αρχαίους νόμους. Σήμερα υπάρχει τρόπος για τον απλό άνθρωπο να διατυπώσει τη δική του αλήθεια και να την ανακοινώσει στον κόσμο, πέρα από τα σύνορα που ελέγχουν οι κυβερνήσεις. Ο κυβερνοχώρος αποτελεί παρθένο έδαφος. Μας δίνει τη δυνατότητα να σμιλέψουμε τον εαυτό μας σε νέα σχήματα. Εκεί κανείς δε βλέπει τη ράτσα μας, την κοινωνική μας τάξη, νιώθουμε απελευθερωμένοι από τον υλικό κόσμο. Απόλυτα ανώνυμοι -και όμως σε θέα. Η τεχνολογία έγινε για να επικοινωνούμε, όχι για να απομονωθούμε. Σίγουρα δεν είναι διαβολική, είναι ουδέτερη. Το ήθος της εξαρτάται από το χρήστη. Η πυρίτιδα ήταν γνωστή στην Ανατολή πολλά χρόνια πριν φθάσει στη Δύση. Εκεί έφτιαχναν πυροτεχνήματα. Στη Δύση όμως ...

Το μέλλον είναι ήδη στην αγορά. Μπορεί να ακμάσει ή να καταστραφεί, όμως η αγορά έχει τρόπους να αλλάζει τα πράγματα -χωρίς να περιμένει να μετρήσει το κόστος.

Η γλώσσα της είδησης στον ηλεκτρονικό τύπο. Μία διδακτική πρόταση για τις νέες μορφές κειμένου.

Τερέζα Γιακουμάτου, Φιλολόγος, Επιμορφώτρια Νέων Τεχνολογιών
tgiakoum@sch.gr

Η ανάδυση της ηλεκτρονικής δημοσιογραφίας

Οι κοιλάδες έπαιξαν πάντα το ρόλο τους στην ιστορία των μέσων. Όπως π.χ. η κοιλάδα του Ρήνου επηρέασε την τυπογραφία, έτσι και στην εποχή μας η κοιλάδα της σιλικόνης (silicon valley) φέρνει τον άνεμο της ανανέωσης στον τομέα της δημοσιογραφίας. Οι λεωφόροι της επικοινωνίας είναι στη σημερινή εποχή αυτό που υπήρξαν οι σιδηρόδρομοι στη βιομηχανική εποχή: δραστικοί παράγοντες προώθησης των ανταλλαγών.

Εδώ και μερικά χρόνια παράλληλα με την έντυπη δημοσιογραφία έχει κάνει την εμφάνισή του ο ηλεκτρονικός τύπος. Πολλά έντυπα έχουν δημιουργήσει στο διαδίκτυο ηλεκτρονικές σελίδες, όπου παρουσιάζουν την ύλη του εντύπου τους άλλοτε εν μέρει κι άλλοτε στο σύνολό της. Υπάρχουν από την άλλη δικτυακοί τόποι, οι λεγόμενες πύλες (portals), οι οποίες δημιουργήθηκαν για το νέο μέσο χωρίς να στηρίζονται σε κάποιο έντυπο μέσο. Καθώς όμως δεν έχουν κατορθώσει να λύσουν το θέμα των εσόδων (κυρίως στηρίζονται στη διαφήμιση), αντιμετωπίζουν πλέον οικονομικά προβλήματα. Στο δίκτυο κυριαρχεί η λογική της δωρεάν προσφερόμενης γνώσης, η οικονομία του είναι αυτή της προσφοράς. Δεν έχουν ωριμάσει ακόμα οι συνθήκες για τη δημιουργία συνδρομητικών υπηρεσιών πληροφορίας. Ζούμε την νηπιακή εποχή της ηλεκτρονικής δημοσιογραφίας. Μέσα στην τελευταία πενταετία είδαμε την άνθηση αλλά και την παρακμή πολλών φιλόδοξων προσπαθειών για εκτεταμένη εμπορική εκμετάλλευση του διαδικτύου. Είναι προφανές πως το καταναλωτικό κοινό δεν ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες εκείνων που περίμεναν να πλουτίσουν από τη μια μέρα στην άλλη - ίσως γιατί παραγνωρίστηκαν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του.

Η ηλεκτρονική δημοσιογραφία ανοίγει τους ασκούς του Αιόλου όσον αφορά τον παραδοσιακό ρόλο του δημοσιογράφου που επιλέγει και φιλτράρει τη ροή των ειδήσεων. Το μοντέλο της τηλεόρασης, του ραδιοφώνου, των εκδόσεων στηρίζεται στη σύμβαση «ένας μιλάει, πολλοί ακούν». Ένας πομπός εκπέμπει συγχρόνως σε πολλαπλούς δέκτες, οι οποίοι δεν έχουν τη δυνατότητα απάντησης. Με αυτόν τον τρόπο, η τηλεόραση για παράδειγμα λειτουργεί ως τεχνολογία καταπίεσης. Το άτομο είναι παθητικός θεατής / καταναλωτής του τηλεοπτικού προϊόντος. Το χαμηλό κοινωνικό ήθος της τηλεόρασης σχετίζεται άμεσα με τη μαζικότητα του μέσου. Πολύ μελάνι έχει χυθεί για την έλλειψη δεοντολογίας που οφείλεται στο κυνήγι της ακροαματικότητας. Το διαδίκτυο όμως έχει τη δυνατότητα να περιορίσει το μονοπώλιο της διακίνησης της πληροφορίας¹. Στο δικτυακό αναγνώστη παρέχεται η δυνατότητα να αποκτήσει

¹ Davis R. *The Web of Politics, The Internet's impact on the American Political System*, 1999, Oxford: Oxford University Press

πρόσβαση στις πηγές των ειδήσεων –κάτι που είδαμε να συμβαίνει όταν ξέσπασε το σκάνδαλο Κλίντον-Λεβίνσκι – ή ακόμη να συγκρίνει την προσέγγιση δημοσιογράφων από διαφορετικούς δικτυακούς τόπους στο κόστος ενός κλικ του ποντικιού του.

Η πολιτική της ελεύθερης διακίνησης ειδήσεων αποτελεί μια πραγματική απειλή για τα ΜΜΕ και τον κόσμο των επικοινωνιών. Πώς μπορεί να έχουν κέρδος, όταν ο καθένας γίνεται παραγωγός ειδήσεων χωρίς περιορισμούς ή λογοκρισία ή όταν υπάρχει ελεύθερη ανταλλαγή πληροφοριών;

Το νέο μέσο παρουσιάζει αρκετές ιδιαιτερότητες σε σχέση με το παραδοσιακό φύλλο της εφημερίδας. Παρέχει τη δυνατότητα στο συντάκτη να ανανεώνει το περιεχόμενό του φύλλου όσο συχνά το επιθυμεί. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να χάνει το κείμενο την οριστικότητα του και να κερδίζει σε δυναμικότητα και αμεσότητα. Οι ιστοσελίδες των μεγάλων δημοσιογραφικών οργανισμών ενημερώνονται κάθε λεπτό χάρη στις ευκολίες δημοσίευσης που παρέχει το διαδίκτυο. Ενώ η εφημερίδα, από τη στιγμή που θα τυπωθεί δεν μπορεί να γίνει περισσότερο επίκαιρη λαμβάνοντας υπ' όψιν της τις πρόσφατες εξελίξεις, μία ιστοσελίδα μπορεί να προσαρμόζεται στην επικαιρότητα εικοσιτέσσερις ώρες το εικοσιτετράωρο.

Μερικές ιστοσελίδες εντύπων παρέχουν τη δυνατότητα στους αναγνώστες τους να συμμετέχουν σε συζητήσεις. Ο δόκιμος ηλεκτρονικός όρος είναι forums (αντί του λατινικώς ορθού fora). Το μέσο στην ηλεκτρονική του μορφή είναι σαφώς πιο συμμετοχικό. Νομιμοποιούμεστε να μιλήσουμε για αμφίδρομη επικοινωνία; Ο αναγνώστης βλέπει άμεσα στην οθόνη του μαζί με τους επισκέπτες της ιστοσελίδας το κείμενο που απέστειλε στην εφημερίδα.

Συμμετέχει με το κλικ του ποντικιού του σε διαδικτυακά δημοψηφίσματα. Οι προφήτες της διαδικτυακής τεχνοφιλίας οραματίζονται ότι αυτά σταδιακά θα υποκαταστήσουν την κοινοβουλευτική δραστηριότητα φέρνοντας μας πιο κοντά στην άμεση δημοκρατία της αρχαιοελληνικής πόλης. Αυτό που είναι βέβαιο είναι ότι δεν είμαστε πλέον απλοί καταναλωτές πληροφορίας. Έχουμε να κάνουμε ουσιαστικά με την τρίτη επικοινωνιακή επανάσταση στην παγκόσμια ιστορία των ΜΜΕ (τυπογραφία, ηλεκτρονικά μέσα, διαδίκτυο). Καθώς ενσωματώνεται στην μορφή της επικοινωνίας το στοιχείο της επικοινωνιακής επανατροφοδότησης, η τεχνολογία μας απελευθερώνει από τους περιορισμούς των παραδοσιακών ΜΜΕ.

Το ηλεκτρονικό μέσο επιτρέπει να συμπεριληφθεί στην δικτυακή έκδοσή της εφημερίδας πλούσιο οπτικοακουστικό υλικό, πληθώρα φωτογραφιών, βίντεο, ηχητικών ντοκουμέντων. Ο τρόπος που οργανώνεται η παρουσίαση της είδησης διαφέρει σε μεγάλο βαθμό λόγω ακριβώς της ενσωμάτωσης των διαφορετικών μέσων. Στην περίπτωση των ηλεκτρονικών εφημερίδων είναι θεμιτό να μιλήσουμε για πληθώρα δημοσιογραφικού υλικού και επομένως, κρίνεται αναγκαίο ο αναγνώστης να αναπτύξει δεξιότητες διαχείρισης και επεξεργασίας των νέων ηλεκτρονικών δεδομένων. Οι δυνατότητες των ψηφιακών κειμένων να διακινηθούν σε δευτερόλεπτα σε όλον τον κόσμο, να τροποποιηθούν και να δημοσιευτούν, να συμπεριλάβουν οπτικό και ηχητικό υλικό αποτελούν πρόκληση για τους δημοσιογράφους: πρόκληση να αναδιαμορφώσουν τις μεθόδους γραφής και τους τρόπους επικοινωνίας με το κοινό τους.

Μία δημοσιογραφική ηλεκτρονική έκδοση μπορεί να προσεγγίσει το κοινό της κατά τη διάρκεια του ωραρίου εργασίας του, όπου «παραδοσιακά» δε συνηθίζεται η πρόσβαση σε τηλεόραση ή η ανάγνωση εφημερίδας. Ο εργαζόμενος μπροστά στην οθόνη του υπολογιστή του εύκολα μπορεί να ξεκλέψει μερικά κλικ για να ενημερωθεί για τη ροή των ειδήσεων, ειδικά εάν ένα γεγονός παρουσιάζει αυξημένο ενδιαφέρον για τον ίδιο.

Η υπερκειμενική σύνθεση των δημοσιογραφικών ιστοσελίδων εμπλέκει δυναμικά τους αναγνώστες τους σε μία εξερεύνηση του περιεχομένων τους. Η διαμόρφωση της δομής του κειμένου μέσα από την επιλογή της μιας ή της άλλης αναγνωστικής διαδρομής επηρεάζει την ίδια την έννοια του κειμένου, το οποίο βρίσκεται υπό συνεχή διαμόρφωση. Η εμπειρία της ανάγνωσης με αυτόν τον τρόπο διευρύνεται. Επιπρόσθετα πολλές ιστοσελίδες ειδησεογραφικών πρακτορείων επιτρέπουν την παραμετροποίηση της σελίδας τους σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα του αναγνώστη. Δηλαδή, ο επισκέπτης μιας ιστοσελίδας μπορεί να αποθηκεύσει μία σύνθεση των ειδήσεων που τον ενδιαφέρουν και, κάθε φορά που επιστρέφει στο συγκεκριμένο δικτυακό τόπο, να του παρουσιάζεται η αποδελτίωση των τομέων της επιλογής του. Στην περίπτωση των δημοσιογραφικών δικτυακών τόπων, με τον όρο αλληλεπίδραση δηλώνεται ότι η επικοινωνία προσαρμόζεται στο χρήστη. Πρόκειται για μια σημαντική αλλαγή, με την οποία δεν έχουμε ουσιαστικά εξοικειωθεί. Σημαίνει ότι αυτό που παρουσιάζουμε κατά «μεταφορικό» τρόπο ζωντανεύει και αποκτά νοημοσύνη. Αν τα παραδοσιακά μέσα, όπως η τηλεόραση, ο κινηματογράφος, το θέατρο ή το βιβλίο, «διαβάζονται», τότε τα αλληλεπιδραστικά μέσα τείνουν να δημιουργήσουν μια σχέση μεταξύ της είδησης και του κοινού, η οποία κατασκευάζεται με βάση το διάλογο του ανθρώπου και της μηχανής. Ο χρήστης του διαδικτύου έχει εξελιχθεί, αναγκαστικά, σε δύσπιστο αναγνώστη. Αισθάνεται άβολα, αν δεν βλέπει και αντίθετες από την κυρίαρχη γνώμες, εάν δεν επαληθεύει την πληροφορία. Οι δικτυακοί τόποι μεγάλων οργανισμών αντιμετωπίζουν συχνά εισβολή από hackers που προσπαθούν να αλλοιώσουν το περιεχόμενό τους. Στις 13 Ιουνίου 2001 η ιστοσελίδα του BBC μετέδιδε την ψευδή είδηση του θανάτου της τραγουδίστριας Britney Spears μετά από μία διαδικτυακή εισβολή. Οι αποκλειστικές ειδήσεις αντιμετωπίζονται με δυσπιστία. Στο διαδίκτυο ακόμη και η πιο περιθωριακή θέση είναι μερικά μόνο κλικ μακριά². Πολλοί ήταν αυτοί που αναζήτησαν το αντίπαλο δέος του CNN.com μετά τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο το γεγονός ότι η ιστοσελίδα του δικτύου Aljazeera πολύ σύντομα απέκτησε και την αγγλόφωνη έκδοσή της προκειμένου να ανταποκριθεί στην αυξημένη επισκεψιμότητα χρηστών του Δυτικού κόσμου.

Το διαδίκτυο μας χαρίζει μία ευρεία οπτική γωνία. Θεωρητικά μας παρέχεται η δυνατότητα να διαβάσουμε όλες τις εφημερίδες του πλανήτη, όλα τα κανάλια, να παρακολουθήσουμε συζητήσεις και διαλέξεις πολύ εύκολα και οικονομικότατα. Ο πλοηγούμενος σχηματίζει μόνος του την εικόνα της δικής του πληροφόρησης σαν ψηφιδωτό από σελίδες και τόπους, απόψεις και εκδοχές.

Η θέαση των γεγονότων καθίσταται αντικειμενικότερη στο διαδίκτυο επειδή ακριβώς ο κάθε αναγνώστης δημιουργεί ένα δικό του ψηφιδωτό ενημέρωσης. Δεν πρέπει να παραγνωρίζουμε τη δυνατότητα παραμονής και αναστοχασμού επί μακρόν της ίδιας είδησης που μας παρέχει το μέσο. Δίχως άλλο, αποτελεί ασφαλιστική δικλείδα για την καλύτερη δυνατή αφομοίωση των γεγονότων. Ο άπλετος χρόνος επεξεργασίας της είδησης, διαφοροποιεί το διαδίκτυο σε σχέση με τα άλλα ΜΜΕ. Η δυνατότητα εξατομίκευσης του χρόνου πρόσληψης λείπει από τα δελτία ειδήσεων της τηλεόρασης και του ραδιοφώνου, τα οποία είδαμε να εξελίσσονται με το χρόνο σε παραγωγούς ειδήσεων. Το διακύβευμα αυτό, στην πραγματικότητα θεραπεύεται στο διαδίκτυο.

Πολύ σημαντικό για τους ερευνητές θεωρείται το γεγονός ότι τους παρέχεται η δυνατότητα αναζήτησης στα αρχεία των εφημερίδων περασμένων ετών. Η εφημερίδα «Τα Νέα» παρέχει στο κοινό την ηλεκτρονική μορφή των αρχείων της

² Chroust P., Neo-Nazis and Taliban on-Line: Anti-Modern Political Movements and Modern Media, στο συλλογικό έργο P. Ferdinand (ed.) *The Internet, Democracy and Democratization*, 2000, Frank Kass, London: σ.47

από τον Απρίλιο του 1997 , « Το Βήμα» από τον Ιούλιο του 1996 και η Ελευθεροτυπία από τον Αύγουστο του 1995. Ο επισκέπτης ορίζει λέξεις-κλειδιά και η μηχανή αναζήτησης της εφημερίδας αναλαμβάνει να του επιστρέψει όλα τα άρθρα των τελευταίων ετών που περιλαμβάνουν τους συγκεκριμένους όρους. Οι αλλαγές των σημειωτικών τρόπων με τους οποίους διακινείται η είδηση καταγράφονται από τη σύγχρονη βιβλιογραφία και η θεωρία της επικοινωνίας αναλαμβάνει να ερμηνεύσει το νέο επικοινωνιακό τοπίο που διαμορφώνεται³. Η οπτικοποίηση της αφήγησης δεν μπορεί να θεωρηθεί απλή μετάφραση ενός σημειωτικού τρόπου σε άλλον. Χρειάζεται να κατανοήσουμε τα σημειωτικά χαρακτηριστικά των διαφορετικών τρόπων, όταν αυτά συνδυάζονται σε πολυτροπικές συνθέσεις⁴.

Ξημερώνει η 11^η Σεπτεμβρίου

Κατά τη διάρκεια της τρομοκρατικής επίθεσης της 11^{ης} Σεπτεμβρίου οι περισσότεροι κάτοικοι του πλανήτη είχαν καθηλωθεί μπροστά στις οθόνες της τηλεόρασής τους. Όταν όμως, ξεπερνώντας το αρχικό σοκ, αναζήτησαν τα βαθύτερα αίτια αυτού του γεγονότος όπως και την επικοινωνία με τους οικείους τους, πολλοί στράφηκαν στο διαδίκτυο, λόγω και της υπερφόρτωσης των τηλεπικοινωνιακών γραμμών. Τα συναισθήματα ήταν πολύ έντονα εκείνη την ημέρα για να μείνει κάποιος καθηλωμένος στην τηλεόραση έτσι σύντομα πολλοί ήταν εκείνοι που κατέφυγαν στο διαδίκτυο αναζητώντας την ανθρώπινη επικοινωνία. Η ασύγχρονη επικοινωνία των δικτύων αποδείχθηκε σε αυτή την περίπτωση αρκετά αποτελεσματική. Ας μην ξεχνάμε άλλωστε, ότι ο σχεδιασμός του διαδικτύου έχει προβλέψει την περίπτωση μιας καταστροφής των τηλεπικοινωνιακών δικτύων. Μετά τις πρώτες ώρες η τηλεόραση βρέθηκε να επαναλαμβάνει σε μεγάλο ποσοστό τις ίδιες μονότονες εικόνες. Τότε πήραν τη σκυτάλη αρκετοί μικροί δικτυακοί τόποι, οι οποίοι, αφού συνέλεξαν πληροφορίες από αυτόπτες, συνδέθηκαν με οτιδήποτε χρήσιμο είχε αναρτηθεί στο δίκτυο. Οι μεγάλοι ειδησεογραφικοί δικτυακοί τόποι μπήκαν στο χορό μόλις συνήλθαν από την αιφνίδια ζήτηση. Ήταν επόμενο να δημιουργηθεί ένας συνωστισμός σε συγκεκριμένες ιστοσελίδες με αποτέλεσμα οι εξυπηρετητές να μην μπορούν να ανταποκριθούν. Σύντομα όμως τα τεχνικά ζητήματα αντιμετωπίστηκαν και ο διαδικτυακός αναγνώστης είχε στη διάθεσή του διαγράμματα, χάρτες, αναλύσεις, ιστορικά στοιχεία για να κρίνει και να συγκρίνει. Τις επόμενες ημέρες οι ίδιοι δικτυακοί τόποι βοηθούν τη συλλογή πληροφοριών για αγνοούμενους δημιουργώντας ηλεκτρονικούς πίνακες ανακοινώσεων.

Όπως ο πόλεμος του κόλπου συνδέθηκε με την τηλεόραση έτσι και το διαδίκτυο την 11^η Σεπτεμβρίου υπήρξε για τους ανθρώπους που πάσχιζαν να επικοινωνήσουν με τους δικούς τους ένα εναλλακτικό μέσο επικοινωνίας. Διαγράμματα, χάρτες, αναλύσεις, ιστορικά στοιχεία, αμφίδρομη παρουσίαση γρήγορα ήταν διαθέσιμα στους επισκέπτες και βοήθησαν να ξεκαθαρίσει το τοπίο. Τις επόμενες ημέρες ο ρόλος του διαδικτύου έγινε πολύ περισσότερο αισθητός. Ο Μπλερ δημοσίευσε πρώτα εκεί το σύνολο των ενοχοποιητικών στοιχείων σχετικά

³ Kress, G.R. Visual and verbal modes of representation in electronically mediated communication: the potentials of new forms of text. In Ilana Snyder (ed.) *Page to Screen, Taking literacy into electronic era*, 1997, Allen & Unwin, Sydney, σ.72.

⁴ Lemke, J.L. Travels in Hypermodality Στο M. Gregory and P. Fries (eds.) *Discourse in Society: Functional Perspectives* 2001, Ablex Publishing, Norwood, New Jersey, σσ.85-114.

με τον Μπιν Λάντεν και ο Μπους ανέφερε κατά κύριο λόγο δικτυακές διευθύνσεις όταν έκανε έκκληση για προσφορά βοήθειας από τους πολίτες.

Η διαδραστικότητα του μέσου έδωσε διέξοδο στη συναισθηματική ένταση της κοινότητας. Αυτή η κοινότητα φυσικά δεν εντοπιζόταν μόνο στις ΗΠΑ και δεν περιοριζόταν από κανενός είδους σύνορα. Δικτυακά βιβλία συλλυπητήριων ανοίχτηκαν αμέσως σε αρκετές χώρες ενώ σε αρκετές σελίδες δόθηκε η δυνατότητα στους επισκέπτες τους να ανάψουν ένα κερί στη μνήμη των θυμάτων.

Το εύρος των συναισθημάτων που εκφράστηκε εκείνη την ημέρα εκτάθηκε από τη θλίψη και το φόβο έως το θυμό και το μίσος. Αν θελήσουμε να κατατάξουμε σε κατηγορίες τα συναισθήματα που εκφράστηκαν στους δικτυακούς τόπους διακρίνουμε:

- 1) σοκ και δυσπιστία
- 2) θλίψη και συλλυπητήρια
- 3) θρησκευτικό συναίσθημα
- 4) θυμό, φόβο και μίσος
- 5) νηφαλιότητα, κριτική προσέγγιση των αιτιών
- 6) αιτήματα εκδίκησης με χρήση στρατιωτικών μέσων
- 7) ειρηνιστική προσέγγιση

Κυριάρχησαν οι σελίδες που εκφράζουν θλίψη 75% σε σύνολο 84 ιστοσελίδων και ακολουθούν αυτές που στρέφονται προς το θεό για βοήθεια (60%). Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι οι σελίδες που ζητούσαν επίμονα τις πρώτες ημέρες εκδίκηση μειώθηκαν στο πέρασμα του χρόνου. Την έκφραση της θλίψης συναντάμε ακόμα και σε κυβερνητικούς δικτυακούς τόπους που συνήθως δεν υπάρχουν περιθώρια για τέτοιες εκδηλώσεις.

Πολλές σελίδες συγκέντρωσαν φωτογραφικό υλικό σχετικό με τις επιθέσεις. Ακόμα και σήμερα το πλήθος και η ποικιλία του υλικού είναι αξιοπρόσεκτα. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός της καλλιτεχνικής έκφρασης που αναδύεται με αφορμή τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου καθώς πολλοί δημοσιεύουν τα έργα τους στις προσωπικές τους σελίδες είτε σε ειδικές εκθέσεις

Διδακτική πρόταση

Ζούμε σε μια περίοδο έντονων αλλαγών, όπου οι ραγδαίες εξελίξεις διαμορφώνουν νέες πραγματικότητες και διαταράσσουν γνωστές ισορροπίες. Το καινούργιο φέρνει αναστάτωση, καθώς απαιτεί πάντα μια τεράστια δαπάνη, σε ατομικό ή συλλογικό επίπεδο, για την αποδοχή του και κυρίως για την απώλεια των όσων έχουν κατακτηθεί.

Στη σημερινή συγκυρία, όπου η δύναμη των μέσων επικοινωνίας διευρύνεται συνεχώς και η τεχνολογία εξελίσσεται ραγδαία το ερώτημα είναι πόσο η αλλαγή και η διεύρυνση των μέσων μεταβάλλουν το μήνυμα. Ως εκπαιδευτικοί οφείλουμε να ανταποκριθούμε προσεγγίζοντας τα νέα μέσα και εξετάζοντας τις διαφοροποιήσεις των μεθόδων ανάγνωσής τους.

Η διδακτική πρόταση που σας παρουσιάζεται κινείται προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης αυτών ακριβώς των δεξιοτήτων που απαιτούνται από έναν πολίτη της κοινωνίας της πληροφορίας. Αποσκοπεί στο να εκπαιδεύσει το δέκτη της πληροφορίας ως ενεργητικό αναγνώστη των νοημάτων που παράγονται από τη συνάντηση εικόνας – κειμένου στα νέα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα επικοινωνίας. Εκκινεί από την απλή διαπίστωση ότι τα ηλεκτρονικά κείμενα, επειδή είναι πολυτροπικά και πολυεπίπεδα, απαιτούν αυξημένες δεξιότητες από τον αναγνώστη προκειμένου να τα προσεγγίσει αποτελεσματικά.

Η διδακτική μας πρόταση παρακολουθεί την ανάπτυξη των ιστοσελίδων εκείνης της ημέρας και ζητά από τους μαθητές να αναγνωρίσουν τα στοιχεία που

προδίδουν την άποψη του δημοσιογράφου (μία δραστηριότητα που ζητείται από τους μαθητές της Β' Λυκείου στο κεφάλαιο «διαπλοκή του γεγονότος με το σχόλιο στην είδηση»⁵ – «η οπτική γωνία του δημοσιογράφου στην είδηση»⁶), να αναλύσουν την επίδραση των ειδήσεων στη συναισθηματική κατάσταση του κοινού και στη διαμόρφωση των στάσεων του και, το κυριότερο, τους ζητείται να χειριστούν τη γλώσσα αλλά και τους διάφορους σημειωτικούς τρόπους που παρέχει το νέο μέσο, ώστε να εκφράσουν τις απόψεις τους για ένα μεγάλο γεγονός.

Η πολυτροπικότητα των κειμένων είναι ένας τομέας που ερευνάται στην εποχή μας από ειδικούς επιστήμονες στους τομείς της εκπαίδευσης και της επικοινωνίας⁷. Σε ένα πολυτροπικό κείμενο η επικοινωνία συντελείται με πολλούς σημειωτικούς τρόπους (modes), ο καθένας από τους οποίους επιτελεί έναν ειδικό και σημαντικό ρόλο⁸.

Στις μέρες μας, η κυριαρχία του γραπτού λόγου αμφισβητείται όλο και περισσότερο. Η ευρεία χρήση της εικόνας στα ηλεκτρονικά μέσα έχει συμβάλει σε αυτήν την αμφισβήτηση. Τα σημεία δεν είναι αθώα. Η ανάγνωση ενός πολυτροπικού κειμένου περιλαμβάνει όχι μόνο τα γλωσσικά στοιχεία του αλλά και τα μη γλωσσικά (το είδος των φωτογραφιών που το συνοδεύουν, τη θέση και την έκταση που αυτές καταλαμβάνουν, το είδος της γραμματοσειράς που επιλέγεται, τα χρώματα που χρησιμοποιούνται). Για το λόγο αυτό, η ανάγκη να επιλέξουμε ή να διαμορφώσουμε κριτήρια αποκωδικοποίησης των διαφορετικών σημειωτικών τρόπων που χρησιμοποιούνται είναι επιτακτικότερη, αν θέλουμε να προετοιμάσουμε πολίτες που θα είναι συνειδητοί στις επιλογές τους⁹.

Στην εποχή μας, η μορφή του κειμένου άλλαξε. Ο γραπτός λόγος άρχισε να ενσωματώνει οπτικο-ακουστικά ερεθίσματα. Αυτό οφείλεται, ανάμεσα στα άλλα, και στις ραγδαίες εξελίξεις που σημειώνονται στο χώρο της τεχνολογίας. Τα κριτήρια που εφαρμόζαμε μέχρι σήμερα κατά την ανάγνωση των κειμένων δεν επαρκούν. Πώς μπορούμε να «διαβάσουμε» ένα ψηφιακό κείμενο, όταν τα όρια του δεν είναι πλέον διακριτά αλλά ρευστά; Άραγε αρκεί η σημειωτική; Θα μπορέσει να μας καθοδηγήσει στην προσέγγιση των νέων πολυτροπικών κειμένων;

Αν τώρα προσθέσουμε στον εκρηκτικό αυτό συνδυασμό και μία νέα δομή κειμένου; Εννοούμε φυσικά το υπερκείμενο. Η διακειμενικότητα στο δίκτυο είναι συγκεκριμένη και πραγματική. Αυτό σημαίνει ότι τα ντοκουμέντα-αποσπάσματα

⁵ Τσολάκης Χ. κ.α. Έκφραση- Έκθεση για το Ενιαίο Λύκειο, τεύχος Β' 2002, ΟΕΔΒ, Αθήνα, σ.σ.21-2

⁶ Τσολάκης Χ. κ.α. Έκφραση- Έκθεση για το Ενιαίο Λύκειο, τεύχος Β' 2002, ΟΕΔΒ, Αθήνα, σ.σ.48-51

⁷ Kress, G., Leeuwen Van L. *Reading Images : The Grammar of Visual Design* 1995, Routledge, London

Shapiro M., *Words, Script, and Pictures : Semiotics of Visual Language*. 1996, Braziller.

Snyder I. (editor) Joyce M. (editor) *Page to Screen : Taking Literacy into the Electronic Era.*, 1998, Routledge, London.

Berger A., *Seeing Is Believing : An Introduction to Visual Communication*, 1998, Mayfield, Publ.

Ann M., *Visual Intelligence : Perception, Image, and Manipulation in Visual Communication*, 1997, State University of NY Press, NY

⁸ Χοντολίδου Ε., Εισαγωγή στην έννοια της πολυτροπικότητας, *Γλωσσικός υπολογιστής τχ. 1* www.komvos.edu.gr/periodiko/thematikes/3/index.htm

⁹ Γιακουμάτου Τ. Μία δειγματική διδασκαλία σχετικά με την πολυτροπικότητα των κειμένων, *Συνέδριο ΣΕΠΔΕΘ "Πληροφορική και εκπαίδευση"*, Θεσσαλονίκη, Νοέμβριος 2000.

Καράκιζα, Τ. Το εικονοποιημένο υπολογιστικό και δικτυακό περιβάλλον και ο οπτικός αλφαριθμητισμός των μαθητών -Μία άρρηκτη σχέση, *2^ο Συνέδριο Οι τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας στην εκπαίδευση*, Πάτρα 13-15/10/2000

συναντιούνται πραγματικά. Μια σύνδεση (link) οδηγεί πραγματικά σε περισσότερους τόπους παραπομπής στο ίδιο ή σε άλλα κείμενα. Μία σελίδα είναι στατική, τυπωμένη μαύρο πάνω σε άσπρο — το ανοιχτό σε κάθε επαναδιοργάνωση υπερκείμενο είναι μια δυναμική μήτρα , από την οποία ο αναγνώστης συνθέτει το δικό του κείμενο.

Οπτική επικοινωνία

Ορισμένοι ερευνητές¹⁰ υποστηρίζουν ότι, καθώς η εικόνα τείνει να κυριαρχήσει, βαδίζουμε στη δημιουργία μιας «οικουμενικής γλώσσας». Η πολυσυζητημένη παγκοσμιοποίηση προϋποθέτει μια τέτοια γλώσσα. Τείνει στην ουδετεροποίηση της επικοινωνίας. Από την άλλη πλευρά, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ο τρόπος με τον οποίο «διαβάζουμε» μια εικόνα σχετίζεται άμεσα με τις πολιτισμικές μας προσλαμβάνουσες. Η επικοινωνία δια μέσου των εικόνων δεν μπορεί παρά να βασίζεται σε μια γενικευμένη θεώρηση της Αισθητικής, εφόσον προσληφθεί όμως σαν επικοινωνιακό μέσο μέσα από τους συνειρμούς και τις αναλύσεις της σημειολογίας της εικόνας. Η πλήρης κατανόηση π.χ. μιας φωτογραφίας εμπεριέχει στοιχεία «ανάγνωσης» της γλώσσας της. Οργανώνουμε δηλαδή την ανάγνωσή μας κάτω από ορισμένους κανόνες, οι οποίοι μας ωθούν να έχουμε γρήγορα και αποτελεσματικά συγκινησιακές επιθυμίες και φορτίσεις.

Αν θέλουμε να γίνουμε υποψιασμένοι θεατές των εικόνων οφείλουμε να δουλέψουμε πάνω στα φίλτρα πρόσληψής τους. Όλα θα πρέπει να μας απασχολούν, από το περιβάλλον που έχει τραβηχτεί η φωτογραφία και τη σύνθεσή της μέχρι την θέση της μέσα στο κείμενο, την τεχνική και τα σημεία που υποδηλώνουν τη σχέση της εικόνας με την πραγματικότητα και το χωροχρόνο της.

Η σημειολογία της εικόνας γεννήθηκε από την ανάγκη που έχει ο δημιουργός - αλλά και ο θεατής- να καταλάβει, να εισχωρήσει στην αντικειμενική και υποκειμενική αλήθεια της ανάγνωσης των οπτικών σημείων και να τοποθετηθεί απέναντι στον κόσμο προσανατολίζοντας ο ίδιος τη σχέση του μαζί του.

Η σημειολογία της δημοσιογραφικής φωτογραφίας ενδιαφέρεται να δημιουργήσει στο θεατή δημιουργική συνείδηση (αξία), κάνοντάς τον ταυτόχρονα ικανό να μπορεί να πεισθεί πάνω σε συγκεκριμένα γεγονότα ή σε συγκεκριμένες πράξεις. Όμως η ψηφιακή τεχνολογία ευνοεί τις παραποιήσεις φωτογραφιών και ο μέσος θεατής εύκολα μπορεί να εξαπατηθεί. Δυστυχώς δεν υπάρχει ένας εύκολος τρόπος για να επαληθεύσουμε τη γνησιότητα μιας φωτογραφίας.

Ο Saussure υποστηρίζει ότι το σημείο είναι η "η ολότητα που προκύπτει από τη σύνδεση ενός σημαίνοντος (στην περίπτωση μας η φωτογραφική εικόνα) και ενός σημαινόμενου (έννοια)". Στον σχηματισμό του σημαίνοντος δεν υπάρχει κανόνας. Ο σχηματισμός είναι αυθαίρετος. Η επακόλουθη όμως σύζευξη των εννοιών σημαίνοντος - σημαινόμενου είναι απόρροια συνειρμών. Σε μια ανάγνωση φωτογραφικής εικόνας λοιπόν βρίσκουμε αυτές τις μορφές (σημαινόντα) που θα μας παραπέμψουν στις αντίστοιχες έννοιες (σημαινόμενα).

Μια φωτογραφία μπορεί να μεταδώσει γνώση και συγκινησιακή φόρτιση. Η ψυχολογική επίδραση της ανάλυσης μιας φωτογραφίας στον άνθρωπο ή σε μια μερίδα ανθρώπων μπορεί να είναι καθοριστική για τη λήψη αποφάσεων.

Στις περισσότερες περιπτώσεις ο άνθρωπος μέσω των φωτογραφιών αντικρίζει την πραγματικότητα. Η φωτογραφική εικόνα μπορεί να καταγράψει με το δικό της μοναδικό τρόπο κοινωνικά προβλήματα, πολέμους, όνειρα και προσδοκίες για ένα καλύτερο αύριο, το περιβάλλον μέσα στο οποίο ζούμε, να γίνει πληροφόρηση στα μέσα μαζικής επικοινωνίας αλλά ταυτόχρονα να υποστηρίζει θέσεις και

¹⁰ Dyer G. Advertising as communication, 1990 Routledge, London

αντιθέσεις. Η εμπειρία που αποκτά κανείς «διαβάζοντας» φωτογραφίες με κριτήριο την κοινωνική ή με την ιστορική ή ακόμη με την ψυχολογική τους διάσταση, είναι σημαντική.

Ο ανθρώπινος πολιτισμός εξελίχθηκε και έφτασε στο σημείο που είναι σήμερα, χρησιμοποιώντας διαφορετικές πληροφορίες προερχόμενες από οπτικά, ηχητικά και άλλου είδους σημεία.

Γλώσσα δεν είναι τίποτε περισσότερο από ένα ιεραρχημένο σύστημα επικοινωνίας που χρησιμοποιείται για να μεταδώσει μια πληροφορία. Επειδή αποτελείται από σημεία είναι ένα σημειωτικό σύστημα επικοινωνίας. Τα σημεία στην ανάγνωση μιας γλώσσας δεν είναι μεμονωμένα ούτε στερούνται δομής αλλά αποτελούν οργανωμένα συστήματα επικοινωνίας. Μια γλώσσα χρειάζεται εκμάθηση και η κατάκτησή της είναι αποτέλεσμα σκληρής δουλειάς. Όπως η μητρική μας γλώσσα έχει ένα δεδομένο τρόπο σύνταξης, έχει κανόνες γραμματικής και χρειάζεται μελέτη για να κατανοήσουμε το λειτουργικό της και να εκφράσουμε μέσα απ' αυτήν, έτσι και μια οπτική γλώσσα, στη συγκεκριμένη περίπτωση η γλώσσα των ηλεκτρονικών σελίδων, έχει τα δικά της στοιχεία, που πρέπει να κατανοήσουμε πλήρως, για να μπορέσουμε να εκφραστούμε μέσα απ' αυτήν.

Οργάνωση της διδασκαλίας

Οι μαθητές αρχικά επισκέπτονται σειρά διευθύνσεων και καταγράφουν τον τρόπο απόδοσης των γεγονότων. Συζητούν μεταξύ τους για τις μεθόδους παρουσίασης των ειδήσεων, την προσαρμογή του περιεχομένου στην πολιτική του δημοσιογραφικού οργανισμού και στις ανάγκες των αναγνωστικών ομάδων. Στη συνέχεια συζητούν στην ομάδα τους και σχεδιάζουν μία ιστοσελίδα, στην οποία θα εκφράσουν τις απόψεις τους. Εκμεταλλευτήκαμε το χωρισμό σε ομάδες έτσι, ώστε άλλοι μαθητές να ασχοληθούν με τη συγγραφή κυρίων άρθρων, άλλοι σχολίων και επισκοπήσεων. Οι τίτλοι, οι επιφυλλίδες, τα γραφικά, τα χρώματα καθώς και η τεχνική σελιδοποίησης έγιναν αντικείμενα μελέτης και σχολιασμού.

Το ίδιο το διαδίκτυο υποστήριξε τους μαθητές σε αυτή τη φάση της εργασίας τους, καθώς η συλλογή του υλικού έγινε σε ηλεκτρονική μορφή με την αποδελτίωση που έκαναν οι μαθητές στα ηλεκτρονικά αρχεία δημοσιογραφικών οργανισμών.

Τα σημεία στα οποία επικεντρώθηκε η προσοχή μας ήταν τα είδη εποπτικού υλικού που χρησιμοποιούνται (φωτογραφίες –βίντεο – μαρτυρίες), η περιεκτικότητα τους σε πληροφορίες, η ελκυστικότητα της εμφάνισης, η εξυπηρέτηση "ανώτερων" γνωστικών διαδικασιών (δίνεται η δυνατότητα συμμετοχής στον αναγνώστη; μπορεί να εκφράσει τη γνώμη του π.χ. σε έναν πίνακα ανακοινώσεων;), η ευκολία χρήσης.

Το εικονικό μήνυμα απευθύνεται σε έναν δέκτη εντελώς ανυποψίαστο κι επομένως ευάλωτο. Συχνά έχουμε συναντήσει δημοσιεύματα που κατηγορούν τους μαθητές για "έλλειψη κριτικού πνεύματος", η ερώτηση όμως γυρίζει σε εμάς «τι έχουμε κάνει για την οπτική εκπαίδευση των μαθητών μας;» Η εκπαίδευση δεν είναι δυνατόν να κατευθύνει τα οπτικά μηνύματα, αλλά μπορεί να δουλέψει πάνω στα φίλτρα της πρόσληψής τους. Δεν επιθυμούμε να ασχοληθούμε σε βάθος με τη σημειολογία των νέων μέσων όσο να καταστήσουμε τους μαθητές μας λίγο πιο υποψιασμένους.

Σε ότι αφορά τον τρόπο οργάνωσης της διδακτικής/ μαθησιακής διαδικασίας καταβάλαμε προσπάθεια ώστε:

1) Οι διδακτικοί μας στόχοι να είναι καθορισμένοι με σαφήνεια και να στοχεύουν σε συγκεκριμένες επιδιώξεις και αποτελέσματα. Η εργασία με ομάδες επιτρέπει την ευελιξία εφαρμογής διαφόρων μεθόδων διδασκαλίας ανάλογα με τις εκάστοτε συνθήκες μάθησης και τις γνωστικές απαιτήσεις των μαθητών.

2) Οι σπουδαστές να εμπλέκονται ενεργά στις δραστηριότητες της μάθησης
3) Το περιβάλλον της διδασκαλίας να επιτρέπει τη χρησιμοποίηση ποικιλίας τεχνολογικών μέσων. Πέρα από τον κιωλοπίνακα, ο επεξεργαστής κειμένου είναι ένα ακόμα εργαλείο που επιτρέπει να πειραματιστούμε με τα κείμενα και να επιφέρουμε άπειρες διορθώσεις χωρίς κόστος σε χρόνο.

4) Το διδακτικό πλαίσιο να περιλαμβάνει εκτός από τη μετάδοση γνώσεων (knowledge-Based) και δραστηριότητες λύσης προβλημάτων (Problem-Solving)
Οι σπουδαστές αναπτύσσουν ικανότητες ανάλυσης, γενίκευσης και σύνθεσης της γνώσης και εφαρμογή της σε διαφορετικούς τομείς. Τους ενθαρρύνουμε να σκέπτονται κριτικά.

5) Στο πλαίσιο της διδακτικής-μαθησιακής διαδικασίας να ενισχύεται η αλληλεπίδραση μεταξύ διδάσκοντα-σπουδαστών και των σπουδαστών μεταξύ τους. Δίνουμε για αυτό το λόγο πολλές δραστηριότητες που προϋποθέτουν τη δυναμική εμπλοκή των μαθητών στη διδακτική διαδικασία. Μας ενδιαφέρει να αναλαμβάνουν και να ολοκληρώνουν εργασίες μέσα σε δεδομένα χρονικά περιθώρια.

Η συγκεκριμένη διδασκαλία πραγματοποιήθηκε σε 12 περίπου τμήματα Β' Λυκείου στο πλαίσιο της εφαρμογής του προγράμματος του ΥΠΕΠΘ «Ενδοσχολική επιμόρφωση στις ΤΠΕ». Απέσπασε τα επαινετικά σχόλια των καθηγητών που συνεργάστηκαν στην πραγματοποίηση της διδασκαλίας αλλά και άλλων φιλολόγων που παραβρέθηκαν ως παρατηρητές. Το κύριο πρόβλημα που αντιμετωπίσαμε ήταν η πίεση του χρόνου καθώς οι ομάδες χρειάζονταν περισσότερο χρόνο για τη σύνθεση των απόψεων τους. Δεν έλειψαν και τα τεχνικά προβλήματα, κυρίως θέματα καθυστερήσεων στην αναζήτηση ιστοσελίδων.

Ως δραστηριότητα προετοιμασίας ζητήθηκε από τους μαθητές μία σύγκριση των πρωτοσέλιδων των εφημερίδων με τις ιστοσελίδες. Ειδικότερα ζητήθηκε να σχολιαστεί α) η ποιότητα του σχολιασμού β) ο πλούτος των πηγών γ) ο πλουραλισμός της επικοινωνίας δ) ο σχεδιασμός τους. Εδώ επιμείναμε στις λύσεις που προκρίνουν οι σχεδιαστές για να αποδώσουν την έμφαση. Π.χ. υπάρχουν εφέ στις ιστοσελίδες; Τεράστιοι τίτλοι; (Οι σχεδιαστές ιστοσελίδων γνωρίζουν ότι η προσθήκη αυτών των χαρακτηριστικών έχει επιπτώσεις στην ταχύτητα εμφάνισης στην οθόνη μας. Είναι αναγκασμένοι εκ των πραγμάτων να τα αποφύγουν). Αυτό έχει άμεσο αποτέλεσμα ο χρήστης του διαδικτύου να μην φοβάται ούτε να πανικοβάλλεται. Ο πλοηγούμενος σχηματίζει μόνος του την εικόνα της δικής του πληροφόρησης σαν ψηφιδωτό από σελίδες και τόπους, απόψεις και εκδοχές.

Οι καθηγητές που συμμετείχαν στη συγκεκριμένη διδασκαλία παρακολουθούσαν τις επιμέρους ομάδες και τις τροφοδοτούσαν με ερωτήματα που παρατίθενται στο φύλλο εργασίας.

Συμπεράσματα

Το υλικό που έχει συγκεντρωθεί έως τώρα βέβαια δεν μας επιτρέπει να εξαγάγουμε ασφαλή συμπεράσματα για την αποτελεσματικότητα της προσέγγισης μας. Όμως, μια πρώτη ανάλυση των μέχρι τώρα δεδομένων δείχνει ότι οι μαθητές εμφανίζονται στην πλειοψηφία τους ικανοποιημένοι από τη διεξαγωγή της διδασκαλίας στο εργαστήριο των υπολογιστών. Οι μαθητές διατύπωσαν θετική άποψη για τον τρόπο οργάνωσης και διεξαγωγής των διδακτικών δραστηριοτήτων, το επίπεδο επικοινωνίας/ αλληλεπίδρασης με τον διδάσκοντα και τα χαρακτηριστικά του χρησιμοποιούμενου εποπτικού υλικού, την παρουσία του καθηγητή, το ρόλο του ως συντονιστή των δραστηριοτήτων. Τεχνικές που

τους βοήθησαν κατά την παρακολούθηση ήταν η χρήση ευέλικτων διδακτικών σχημάτων και τεχνικών όπως οι συχνές ερωτήσεις του διδάσκοντα για παροχή ανατροφοδότησης και ελέγχου της μαθησιακής διαδικασίας, η συνεχής παρώθηση των μαθητών για συμμετοχή και για υποβολή ερωτήσεων ή τοποθετήσεων, η αμεσότητα στο διάλογο καθώς και η χρήση ποικιλίας οπτικο-ακουστικών ερεθισμάτων και εποπτικού υλικού.

Σε γενικές γραμμές μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η διαμεσολάβηση των ψηφιακών μέσων κατά τη διδακτική διαδικασία δημιουργεί ιδιαιτερότητες και απαιτεί τη χρησιμοποίηση ευέλικτων διδακτικών σχημάτων και τεχνικών όπως είναι οι συχνές ερωτήσεις του διδάσκοντα για παροχή ανατροφοδότησης και ελέγχου της μαθησιακής διαδικασίας, η συνεχής παρώθηση των μαθητών για συμμετοχή, η υποβολή ερωτήσεων ή τοποθετήσεων, η αμεσότητα στο διάλογο και σύντομες τοποθετήσεις από τους ομιλούντες και η χρήση ποικιλίας οπτικο-ακουστικών ερεθισμάτων και ποικιλίας εποπτικού υλικού. Οι τεχνικές αυτές συμβάλλουν στην αύξηση της προσοχής των διδασκομένων κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας και ενισχύουν την ενεργό εμπλοκή τους στην μαθησιακή διαδικασία ώστε να διατηρείται ζωντανό τον ενδιαφέρον των μαθητών κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας.

Σχέδιο μαθήματος

Μάθημα: ΝΕ γλώσσα

Τάξη: Β' Λυκείου

Ενότητα: Η οργάνωση και η παρουσίαση της είδησης

Κριτήρια επιλογής του θέματος

Προσφέρεται για πραγμάτευση λόγω

- 1) των μεταβολών που έχουν επέλθει στην ανάγνωση – προσέγγιση των πολυτροπικών/πολυεπίπεδων κειμένων, με αποτέλεσμα να προκύπτει ανάγκη συστηματικής μελέτης τους
- 2) των δυνατοτήτων ένταξης των πολυμέσων στη διδασκαλία μας
- 3) των διευκολύνσεων που μας παρέχει η τεχνολογία στην παρουσίαση / επεξεργασία της πληροφορίας
- 4) της πληθώρας δημοσιογραφικού υλικού στο διαδίκτυο και της εύκολης πρόσβασης σε αυτό (η έκθεση στην ποικιλία και η ανάπτυξη δεξιοτήτων διαχείρισης και επεξεργασίας δεδομένων)

Επιλογή λογισμικών και κόμβων στο διαδίκτυο

- 1)Powerpoint /Word: η κατασκευή παρουσιάσεων και ιστοσελίδων εξυπηρετεί τη συνοχή και εμπέδωση της γνώσης
- 2) <http://www.diadiktyo.net/wtc/> συλλογή φωτογραφιών, βίντεο, ντοκουμέντων
- 3) <http://www.in.gr/innews/september/sept14.htm> η ελληνική δικτυακή πύλη και η κάλυψη της κρίσης
- 4) <http://www.interactivepublishing.net/september> digital collection συλλογή πρωτοσέλιδων αρχειοθετημένων κατά χώρα/ έντυπο/ ώρα
- 5) <http://911digitalarchive.org> το ψηφιακό αρχείο της 11^{ης} Σεπτεμβρίου

Διδακτικοί στόχοι

Οι μαθητές

- Εξοικειώνονται με το διαχωρισμό των ειδήσεων από τα σχόλια
- Εκτιμούν το ρόλο των σχολίων σε μία είδηση και την επίδρασή τους στη διαμόρφωση στάσεων
- Συγκρίνουν δύο κειμενικά είδη τα οποία έχουν κοινό στόχο την ενημέρωση
- Αναγνωρίζουν τις σημασίες των σημειωτικών τρόπων μέσα σε ένα ορισμένο περιβάλλον

- Διερευνούν τα γενικά χαρακτηριστικά των τίτλων και εξάγουν συμπεράσματα για τη λειτουργία τους.

Παιδαγωγικοί στόχοι

- Να ενεργοποιήσουμε τους μαθητές, καταργώντας το παραδοσιακό σχήμα διδασκαλίας που προϋποθέτει καθηγητή-εισηγητή και μαθητές-ακροατές. Οι μαθητές μαθαίνουν μέσα από μια δυναμική διαδικασία οικοδόμησης της γνώσης, συγκροτούν ομάδες και συνεργάζονται, ερευνούν τις πηγές, τις επεξεργάζονται και τις κρίνουν, αυτενεργούν, αναπτύσσουν πρωτοβουλία.
- Να καλλιεργήσουμε στους μαθητές μας την αναλυτική και συνθετική τους ικανότητα.

Οργάνωση της τάξης - Βήματα

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των τριών.

Στάδιο Α: (Δίνεται το φύλλο εργασίας 1 - *διάρκεια: 2 ώρες*) Ασχολούνται με την εμφάνιση & το περιεχόμενο των ιστοσελίδων. Προχωρούν σε μία καταγραφή των επιμέρους σημείων που ορίζονται στο φύλλο εργασίας. Επαναλαμβάνουν το ίδιο για τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων. Είναι στην κρίση του διδάσκοντα να κατανείμει τις εφημερίδες και τις ιστοσελίδες στους μαθητές. Προτείνεται να ασχοληθούν με 2-3. Στο φύλλο εργασίας τα παραδείγματα είναι ενδεικτικά.

Συζητούν στην ομάδα τους τα ειδικά θέματα για συζήτηση και ετοιμάζουν μία προφορική παρουσίαση στην ολομέλεια της τάξης των ιστοσελίδων ή των πρωτοσέλιδων που ανήκουν.

Στάδιο Β: (Δίνεται το φύλλο εργασίας 2 - *διάρκεια: 2 ώρες*) Ασχολούνται με τις λειτουργίες και τις δυνατότητες που προσφέρουν τα διαφορετικά μέσα.

Συζητούν στην ομάδα τους τα ειδικά θέματα για συζήτηση και ετοιμάζουν μία προφορική παρουσίαση στην ολομέλεια των συμπερασμάτων της έρευνας τους. Στη συνέχεια δημιουργούν με τη βοήθεια είτε του επεξεργαστή είτε του λογισμικού παρουσιάσεων ένα πρωτοσέλιδο το οποίο θα προσεγγίζει το ζήτημα σύμφωνα με τη δεοντολογία.

Μετά την παρουσίαση, οι μαθητές θα πρέπει να παραδώσουν μία εργασία για τη σύγκριση της έντυπης με την ηλεκτρονική δημοσιογραφία.

Ενδεικτικές δραστηριότητες

Φύλλο εργασίας 1 – Η εμφάνιση & το περιεχόμενο του πρωτοσέλιδου/ιστοσελίδας

Για τις ιστοσελίδες προτείνεται ο δεσμός:

http://www.interactivepublishing.net/september/browse.php?country_code=us

Αρχείο των ελληνικών πρωτοσέλιδων στη διεύθυνση www.netschoolbook.gr

ακολουθώντας τη διαδρομή: Προτάσεις νέας εσοδείας > Ξημερώνει η 11 Σεπτεμβρίου >

Τα πρωτοσέλιδα

- Παρατηρήστε τον τίτλο (σχολιάστε το μέγεθος, το χρώμα, την ύπαρξη επιθέτων, αν υπάρχει κυρίαρχη λέξη είναι ευμνημόνευτος; Δελεάζει τον υποψήφιο αναγνώστη;)

Κάθε τίτλος εξετάζεται ως προς:

- α) το είδος στο οποίο ανήκει (ονοματικός, ρηματικός),
- β) το συντακτικό σχήμα που παρουσιάζει (σειρά των όρων της πρότασης),
- γ) τα λεκτικά στοιχεία που ελλείπουν,
- δ) τα ρητορικά σχήματα που παρουσιάζει και

στ) τα λεκτικά στοιχεία που είναι δυνατό να παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τη γλωσσική ανάλυση (νεολογισμοί, λέξεις και εκφράσεις του καθημερινού λόγου κτλ.).

Μπορείτε να συμβουλευτείτε το αρχείο: titloi.xls

- Αν υποθέσουμε ότι είστε ο ιστορικός του μέλλοντος, σας δίνονται πληροφορίες για το γεγονός;
- Παρατηρήστε τις εικόνες; (είναι μία ή πολλές; Κρίνετε επιτυχημένη την επιλογή; γιατί; Πιστεύετε ότι οι δημοσιογράφοι στοχεύουν στην πρόκληση συναισθημάτων; Με ποιον τρόπο το επιτυγχάνουν αυτό;)
- Ποια είναι η αναλογία κειμένου –εικόνας;
- Υπάρχουν διαφημίσεις;
- Υπάρχει κύριο άρθρο;
- Εντοπίστε στοιχεία :
 - α) που αποκαλύπτουν την άποψη των δημοσιογράφων
 - β) που είναι δυνατόν να επιδράσουν στη συναισθηματική κατάσταση του αναγνώστη
 - γ) που διαμορφώνουν στάσεις
- Υπάρχουν στοιχεία που αποσιωπούνται;

Στις σελίδες / εφημερίδες που παρατηρήσατε διαπιστώσατε έκφραση συναισθημάτων (άμεση –έμμεση)

Συναίσθημα	Εφημερίδα / Δικτυακός τόπος	Μέσο έκφρασης (λόγος-εικόνα)
Αρχικές αντιδράσεις (Σοκ, δυσπιστία, μούδιασμα)		
Θλίψη (αίσθημα απώλειας, συλλυπητήρια)		
Θρησκευτικό συναίσθημα		
Άλλο, σημειώστε τι		

Οι φωτογραφίες που περιλαμβάνουν σε ποια κατηγορία κατατάσσονται

Οι φωτογραφίες είναι	Αριθμός φωτογραφιών	Εφημερίδα / Δικτυακός τόπος
Ενημερωτικές		
Αναμνηστικές		
Διηγούνται μία ιστορία		
Έντονα συναισθηματικές		
Άλλο, σημειώστε τι		

ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Αν τροποποιήσετε τα γραφικά, το κεντρικό θέμα ή μόνο τους τίτλους, πόσο διαφοροποιείται το μήνυμα;

Χρησιμοποιούν οι συγκεκριμένες ιστοσελίδες την εικόνα και το χρώμα για να «περάσουν» μηνύματα;

Πώς αντιλαμβάνεστε τη φράση «το μέσο είναι το μήνυμα;»

Φύλλο εργασίας 2 – Οι λειτουργίες της ιστοσελίδας/ πρωτοσέλιδου

Υπάρχει δυνατότητα αυτενέργειας του αναγνώστη; Του προσφέρεται η δυνατότητα συμμετοχής; σχολιασμού; με ποιον τρόπο;

Εκείνη την ημέρα πολλοί χρειάστηκαν συναισθηματική στήριξη. Ποιο μέσο πιστεύετε ότι υποστηρίζει καλύτερα αυτή τη λειτουργία; Γιατί;

Πόσο εύκολα μπορεί να διαβάσει μία γνώμη που έρχεται σε αντίθεση με την κυρίαρχη;
Με ποιον τρόπο μπορεί ο αναγνώστης να ερευνήσει την αξιοπιστία μιας πηγής;

ΟΜΑΔΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Κατασκευάστε το δικό σας πρωτοσέλιδο. (Προτείνεται η αξιοποίηση του επεξεργαστή κειμένου ή του λογισμικού παρουσιάσεων)

Κατά την παρουσίαση στην ολομέλεια, θα θέλαμε να αναφερθείτε στα προβλήματα που συναντήσατε. Ποια εικόνα επιλέγετε ως κεντρική;

Ποιος είναι ο κεντρικός σας τίτλος; Πού δίνεται έμφαση στην σελίδα που σχεδιάσατε;

ΣΥΝΘΕΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (στο σπίτι)

Ποια είναι η ειδοποιός διαφορά μεταξύ της ενημέρωσης που προσφέρει το διαδίκτυο από τη μία και οι εφημερίδες από την άλλη, όσον αφορά τον τρόπο πρόσληψης των συμβάντων και των συνεπειών τους;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Baskette, F. and al. (1990) Η τέχνη της δημοσιογραφίας.-Αθήνα: Γνώση
- Bell, A. (1993) The Language of News Media.- Oxford: Blackwell.
- Dyer, G. (1993) Η διαφήμιση ως επικοινωνία.- Αθήνα: Πατάκης
- Hawkes, T. (1978) Μεταφορά.- Αθήνα: Ερμής
- Hoek, L. (1982) La marque du titre.- The Hague: Mouton.
- Levin, H. (1977) "The Title as a Literary Genre" Modern Language Review 72, pp. 23-26
- Milapides, M. (1989) "English vs Greek Newspaper Headlines" στο Proceedings of the 3rd Symposium on the description and/or comparison of english and greek, April 10-12, 1989.- Thessaloniki: A.U.T. pp. 117-141
- Rey-Debove, J. (1979) "Essai de typologie semiotique des titres d' oeuvres" στο Chatman, S. and al. (ed) A Semiotic land scape. Proceedings of the First Congress of the International Association for Semiotic Studies, Milan, June 1974.- The Hague: Mouton, pp. 698-701
- Κομήνης, Λ. (1993) Τα μυστικά της δημοσιογραφίας.- Αθήνα: Καστανιώτης
- Μποδγάνος, Η. (2001) Η διαφορά των μέσων, Ram, 152
- Πασαλάρης, Χρ. (1984) Μια ζωή τίτλοι.- Αθήνα: Κάκτος,
- Φιλιππάκη-Warburton Ει. (1982) "Προβλήματα σχετικά με τη σειρά των όρων στις ελληνικές προτάσεις" Γλωσσολογία 1, σσ. 99-107
- Χατζησαββίδης, Σ. (1996) "'Η ρητορική των τίτλων στον ελληνικό δημοσιογραφικό λόγο'" Γλώσσα 39, σσ. 47-52
- Χατζησαββίδης, Σ. (1996) "'Όροι και όρια του δημοσιογραφικού λόγου'" Γλώσσα 38, σσ. 23-32

2. Δραστηριότητες αξιοποίησης δικτυακών πηγών για την ενότητα «Πειθώ στη διαφήμιση»

Εισαγωγικά: Επιλογή διδακτικής ενότητας - Διδακτική προσέγγιση

Ως ένα από τα βασικότερα κριτήρια για την οργάνωση δραστηριοτήτων που χρησιμοποιούν Νέες Τεχνολογίες, θεωρείται η βελτίωση των τεχνικών συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων, με μεθόδους που δεν είναι εύκολες ή εφικτές σε συνθήκες κλασικής αίθουσας διδασκαλίας.

Το παράδειγμα που αναλύεται αφορά φύλλα εργασίας που σχεδιάστηκαν για το μάθημα της νεοελληνικής γλώσσας, αναδεικνύονται όμως στοιχεία που είναι κοινά σε περιπτώσεις οργάνωσης δραστηριοτήτων με χρήση των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας.

Η διδακτική πρόταση κινείται προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης αυτών ακριβώς των δεξιοτήτων που απαιτούνται από έναν πολίτη της κοινωνίας της πληροφορίας. Εκκινεί από

την απλή διαπίστωση ότι οι νέες μορφές κειμένου που ενσωματώνουν εικονικά μηνύματα όπως αυτές εμφανίζονται στην περίπτωση των διαφημίσεων, απαιτούν αυξημένες δεξιότητες από τον αναγνώστη προκειμένου να τις προσεγγίσει αποτελεσματικά (Shapiro 1996, Snyder 1998, Berger 1998, Ann 1997).

Στη σημερινή συγκυρία, όπου η δύναμη των μέσων επικοινωνίας διευρύνεται συνεχώς και η τεχνολογία εξελίσσεται ραγδαία το ερώτημα είναι πόσο η αλλαγή και η διεύρυνση των μέσων μεταβάλλουν το μήνυμα. Ως εκπαιδευτικοί οφείλουμε να ανταποκριθούμε προσεγγίζοντας τα νέα μέσα και εξετάζοντας τις διαφοροποιήσεις των μεθόδων ανάγνωσής τους.

Στις μέρες μας, η κυριαρχία του γραπτού λόγου αμφισβητείται όλο και περισσότερο. Η ευρεία χρήση της εικόνας στα ηλεκτρονικά μέσα έχει συμβάλει σε αυτήν την αμφισβήτηση. Τα σημεία δεν είναι αθώα. Η ανάγνωση ενός πολυτροπικού κειμένου (Kress, 1995) περιλαμβάνει όχι μόνο τα γλωσσικά στοιχεία του αλλά και τα μη γλωσσικά (το είδος των εικόνων που το συνοδεύουν, τη θέση και την έκταση που αυτές καταλαμβάνουν, το είδος της γραμματοσειράς που επιλέγεται, τα χρώματα που χρησιμοποιούνται) (Γιακουμάτου, 2002). Για το λόγο αυτό, η ανάγκη να επιλέξουμε ή να διαμορφώσουμε κριτήρια αποκωδικοποίησης των διαφορετικών σημειωτικών τρόπων που χρησιμοποιούνται είναι επιτακτικότερη, αν θέλουμε να προετοιμάσουμε πολίτες που θα είναι συνειδητοί στις επιλογές τους.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΩΝ ΦΥΛΛΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ένα Φύλλο Εργασίας (Φ.Ε.) παρέχει οδηγίες και πληροφορίες οι οποίες είναι αναγκαίες ώστε ομάδες μαθητευόμενων να μπορούν να πραγματοποιούν σειρά δραστηριοτήτων και να κατευθύνονται συστηματικά προς τους διδακτικούς στόχους του εκπαιδευτικού σεναρίου.

Η συγκεκριμένη διδακτική πρόταση δοκιμάστηκε σε διαφορετικές τάξεις με ομάδες μαθητών στα πλαίσια της εφαρμογής του προγράμματος ενδοσχολική επιμόρφωση. Συγκεκριμένα στη Β' Γυμνασίου ενότητα 16, στο μάθημα της Νεοελληνικής γλώσσας «Η διαφήμιση», στην Α' Λυκείου, στην ενότητα Γλώσσα και Γλωσσικές ποικιλίες σ. 72-3 και στη Γ' Λυκείου, Έκφραση- έκθεση, Η πειθώ στη διαφήμιση 50-61. Οι παρατηρήσεις διδασκόντων και μαθητών σχετικά με τη σαφήνεια, την αποτελεσματικότητα και την ορθολογική κατανομή των δραστηριοτήτων καταγράφηκαν με στόχο τη βελτίωσή του.

Με τα συγκεκριμένα φύλλα εργασίας επιδιώκεται:

- 1) Να επισημανθεί ο σκοπός και η αποτελεσματικότητα του κειμενικού είδους των διαφημίσεων. Οι μαθητές αναγνωρίζουν τις τεχνικές πειθούς και τα τεχνάσματα που χρησιμοποιούν οι διαφημιστές
- 2) Να εκτιμηθεί η αξία του λόγου και της εικόνας των διαφημίσεων ως πηγές πληροφοριών για την εποχή τους.
- 3) Να γνωρίσουν τα διαφημιστικά τεχνάσματα, να αναγνωρίζουν πως δημιουργούνται τα στερεότυπα και πως επηρεάζεται η λήψη αποφάσεων των ατόμων
- 4) Να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους και να εντάξουν σε λειτουργικό/επικοινωνιακό περιβάλλον το νέο λεξιλόγιο σχετικά με τη διαφήμιση.
- 5) Να αναπτύξουν τις δεξιότητες της περιγραφής ενός πολυτροπικού διαφημιστικού μηνύματος και της παρουσίασης των δεδομένων της έρευνάς τους.
- 6) Να αναζητήσουν πληροφορίες στο διαδίκτυο και να προχωρήσουν στην κριτική τους επεξεργασία, τη σύνθεση και την παρουσίαση των συμπερασμάτων.

Ειδικοί στόχοι (Σε αυτό το μάθημα οι μαθητές θα μάθουν:)

- Τι είναι η διαφήμιση και πώς λειτουργεί (ορισμός-σκοπός-διαφημιστικά τεχνάσματα)
- Θα δουν, θα αναλύσουν και θα αξιολογήσουν σύγχρονες διαφημίσεις και θα μάθουν να αντιμετωπίζουν κριτικά τη διαφήμιση.
- Θα δουν και θα αξιολογήσουν τις διαφορές της σύγχρονης διαφήμισης σε σχέση με τις διαφημίσεις του περασμένου αιώνα.
- Θα ασκηθούν στην περιγραφή και στον προφορικό και γραπτό λόγο (προετοιμασία για την έκθεση που θα γράψουν στην τάξη).

Δραστηριότητες μαθητών

Οι μαθητές/τριες:

- Συλλέγουν διαφημίσεις και τις κατατάσσουν σε κατηγορίες.
- Διατυπώνουν αντιρρήσεις σε ένα γράμμα διαμαρτυρίας προς μία εταιρεία. Οι μαθητές/τριες ασκούνται στο να επιλέγουν και να χρησιμοποιούν διαφορετικά επίπεδα λόγου, ανάλογα με το επικοινωνιακό πλαίσιο.
- Αναγνωρίζουν τρόπους πειθούς
- Αναλύουν τεχνικές προσέγγισης κοινού
- Συγκρίνουν τρόπους προσέγγισης
- Δημιουργούν μία διαφήμιση σύμφωνα με τους κανόνες της δεοντολογίας
- Παρατηρούν τη γλώσσα που χρησιμοποιείται στη διαφήμιση και εξάγουν συμπεράσματα.
- Εξοικειώνονται με τον επεξεργαστή κειμένου όπως και με το λογισμικό παρουσιάσεων, ώστε να μπορούν να διαβάζουν και να γράφουν κείμενα στον η/υ.
- Αναπτύσσουν με τις εργασίες πνεύμα συνεργασίας και ομαδικότητας.

Δομή Μαθήματος:

Οι μαθητές αξιοποιούν το διαδίκτυο για να συλλέξουν διαφημίσεις και να τις κατατάξουν σε κατηγορίες των ειδών – υπηρεσιών που προβάλλουν. Προτείνονται οι κατηγορίες: ένδυση, τσιγάρα, τρόφιμα, καλλυντικά, αυτοκίνητα, υπηρεσίες, αγαθά. Κάθε ομάδα ασχολείται με ένα είδος. Ακολουθεί κριτική προσέγγιση του περιεχομένου και του τρόπου παρουσίασης.

Αναμενόμενα αποτελέσματα: Ανάπτυξη κριτικής ικανότητας, γλωσσικής ικανότητας παρουσίασης, ανάπτυξη προβληματισμού για τα τεχνάσματα των διαφημιστών, σύνδεση με την αγωγή του καταναλωτή.

Αναλυτική περιγραφή επιμέρους βημάτων διδασκαλίας

Στη διεύθυνση www.netschoolbook.gr/advertising.htm υπάρχει το πλήρες υλικό των δραστηριοτήτων

1. Ομάδα Benetton -φύλλο εργασίας

- Οι μαθητές ασχολούνται με την ιδιότυπη καμπάνια της εταιρείας, η οποία συνηθίζει να

προκαλεί με τις διαφημίσεις της. Τα διαφημιζόμενα προϊόντα δεν εμφανίζονται πουθενά, παρά μόνο στο λογότυπο της εταιρείας.

Εικ.1 Διαφήμιση της Benetton

Η Benetton πουλάει ρούχα. Η διαφήμισή της δείχνει δύο ανθρώπους να φιλιούνται. Τα ρούχα απουσιάζουν από τη διαφήμιση.

Γιατί η εταιρεία ενώ δεν δείχνει τα προϊόντα της περιμένει από τους καταναλωτές να αγοράσουν τα ρούχα της;

Αν η διαφήμιση δεν δείχνει το προϊόν, ποιος ο λόγος ύπαρξής της;

Εικ.2 Διαφήμιση Benetton

Τι υπάρχει στη συγκεκριμένη διαφήμιση που προκαλεί την προσοχή και μας κάνει να σκεφτούμε για τα προϊόντα Benetton;

Επισκεφθείτε τις συλλογές διαφημίσεων της Benetton :

- <http://www.benetton.com/wws/aboutyou/ucdo/index.html>
- <http://www.benetton.com/wws/aboutyou/peopleplaces/index.html>

Εικ.3 Διαφήμιση Benetton

Παρατηρήστε μερικές διαφημίσεις. Διαβάστε τα σχόλια. Προσέξτε ιδιαίτερα τα χρώματα, τη σύνθεση, τα αντικείμενα. Συζητήστε με τους συμμαθητές σας για τη στρατηγική πωλήσεων της εταιρείας και συλλέξτε διαφημίσεις που επιβεβαιώνουν τις υποθέσεις σας. Αυτές οι διαφημίσεις σας κάνουν να θέλετε να αγοράσετε προϊόντα Benetton; Επιχειρηματολογήστε.

Σε ποιους πιστεύετε ότι απευθύνονται; Σε ηλικιωμένους; νεαρούς; Δικαιολογήστε τις απόψεις σας.

Όσοι κριτικάρουν την καμπάνια της εταιρείας ισχυρίζονται ότι η Benetton εκμεταλλεύεται τον πόνο και τις προκαταλήψεις της ανθρωπότητας για να προκαλέσει θόρυβο γύρω από το όνομά της. Μπορεί μία εταιρεία να χρησιμοποιήσει προκλητικές φωτογραφίες χωρίς να τις εκμεταλλευθεί; Μπορεί μία εταιρεία να προωθεί τα προϊόντα της και να μεταβάλει την κοινή γνώμη ταυτόχρονα; Αυτό κάνει η Benetton;

Η συγκεκριμένη εταιρεία, σε μία από τις καμπάνιες της, χρησιμοποίησε μία σειρά φωτογραφιών και συνεντεύξεων θανατοποινιτών. Οι αντιδράσεις που ακολούθησαν τη δημοσίευση των παραπάνω διαφημίσεων προκάλεσαν την παραίτηση του υπεύθυνου του διαφημιστικού τομέα. Στη συνέντευξή του μεταξύ άλλων δηλώνει: 'Όταν οι δημοσιογράφοι συγκεντρώνουν την προσοχή τους σε ένα παράξενο ή σοβαρό ζήτημα, κανείς δεν τους κατακρίνει, επειδή προσπαθούν να "πουλήσουν" την ιστορία τους στα ΜΜΕ. Όμως, όταν ένας διαφημιστής αγγίξει ένα πραγματικό πρόβλημα, όλοι ξεσηκώνονται και διαμαρτύρονται για την κακογουστιά. Όπως φαίνεται, μία διαφήμιση που παραπλανά με ψέματα τον καταναλωτή θεωρείται περισσότερο σωστή. Η ομάδα τοποθετείται στο ζήτημα: κατά πόσον μία παραπλανητική διαφήμιση είναι περισσότερο αποδεκτή στο κοινό από μία διαφήμιση που προκαλεί προβληματισμό;

Προχωρήστε σε σύνθεση των απόψεων σας κατασκευάζοντας μία παρουσίαση powerpoint –ενσωματώστε διαφημίσεις που υποστηρίζουν τα επιχειρήματά σας.

2. Ομάδα Diesel φύλλο εργασίας :

Η καμπάνια της εταιρείας με τίτλο «Πετυχημένος τρόπος ζωής» είναι ιδιαίτερα εκκεντρική. Οι μαθητές ανιχνεύουν τα τεχνάσματα προσέγγισης του αγοραστικού κοινού.

Εικ. 4 Διαφήμιση Diesel

Η διαφημιστική καμπάνια της Diesel ξεκίνησε το 1991 και σίγουρα διαφέρει από άλλες καμπάνιες. Μία νέα διαφήμιση εμφανίζεται κάθε 15 μέρες. Μπορείτε να παρακολουθήσετε την εξέλιξη της διαφημιστικής καμπάνιας στο αρχείο που διατηρεί η εταιρεία, στο οποίο μπορεί να έχει κάποιος πρόσβαση μέσω του διαδικτύου στη διεύθυνση : <http://www.diesel.com/homepage/ss00/itsreal01.html> (προσπελάστηκε 6.2.03) Η συγκεκριμένη καμπάνια δε διαφοροποιείται από χώρα σε χώρα, καθώς οι υπεύθυνοι του διαφημιστικού τμήματος πιστεύουν ότι "ο άνθρωπος είναι ίδιος σε όλο τον κόσμο" (Art Director, Joakim Jonason, Sky Magazine, Μάιος 1996). Ο ίδιος συνεχίζει λέγοντας ότι η συγκεκριμένη καμπάνια είναι μία σάτιρα της διαφήμισης. Άλλωστε, η διαφήμιση είναι γεμάτη από κενές υποσχέσεις. Ο διευθυντής της εταιρείας, Maurizio Marchiori, συμπληρώνει: αποφασίσαμε να παίξουμε λίγο, προσεγγίζοντας από τη φαιδρή τους πλευρά τα μεγάλα προβλήματα της ζωής. Το κοινό στο οποίο απευθύνεται η εταιρεία (target group) είναι οι μοντέρνοι άνθρωποι (trendy). Συνεπώς, μία εκκεντρική αντικομφορμιστική προσέγγιση κρίνεται κατάλληλη. Από τη συγκεκριμένη ομάδα εργασίας ζητάμε να επιλέξουν μία από τις διαφημίσεις που προξενεί το ενδιαφέρον τους και να τη σχολιάσουν. Σημεία που αξίζουν την προσοχή μας: -Σε ποιο σημείο φαίνονται τα ρούχα Diesel; Τι υποδηλώνει η συγκεκριμένη διαφήμιση; Πώς αντιμετωπίζονται οι γυναίκες; Με ποιον τρόπο παρουσιάζεται η γυναίκα στη διαφήμιση; -Καταγράφονται οι ρόλοι των φύλων στις διαφημίσεις; Π.χ. πόσες γυναίκες νοικοκυρές εμφανίζονται; πώς παρουσιάζεται η μητέρα; παρουσιάζεται μήπως η γυναίκα ως αντικείμενο πόθου; Περιγράψτε τη σκηνή.

3. Ομάδα Bodybuilders. Φύλλο εργασίας

Η ομάδα μας συζητά τα τεχνάσματα διαφημιστών που παρουσιάζουν το «ιδεώδες σώμα». Θα ασχοληθούμε με τα στερεότυπα, τα οποία προωθούν τα γυμναστήρια και τα ινστιτούτα ομορφιάς.

Ας επισκεφθούμε ιστοσελίδες κέντρων αδυνατίσματος και γυμναστηρίων. Ας παρατηρήσουμε τις εικόνες που προβάλλουν. Γιατί αναζητάμε τόσο απεγνωσμένα την απόκτηση του ιδανικού σώματος; Στις δυτικές κοινωνίες η λεπτόσωμη εμφάνιση στις γυναίκες έγινε συνώνυμη με τη δύναμη, την ευτυχία, την επιτυχία και την σεξουαλική ελκυστικότητα, ενώ αντίθετα η παχυσαρκία αντιπροσωπεύει την οκνηρία, την αυτοεγκατάλειψη και την έλλειψη θέλησης. Οι νέες γυναίκες στις δυτικές κοινωνίες δέχονται τεράστιες "πιέσεις" για να είναι "καλοφτιαγμένες, σφικτές και ηλιοκαμένες". Οι τηλεοπτικές σαπουνόπερες και διαφημίσεις παρουσιάζουν τις ηρωίδες λεπτές, νέες και όμορφες. Η "βιομηχανία την απώλειας βάρους" ανθεί.

Παρατηρήστε τις εικόνες και τους ρόλους που προβάλλουν τα ΜΜΕ για τη γυναίκα. Τα μοντέλα είναι λεπτά; ποιες ποιότητες του άντρα ή της γυναίκας προβάλλονται;

Για να βρείτε ιστοσελίδες κέντρων αισθητικής και αδυνατίσματος καθώς και γυμναστηρίων επισκεφθείτε μία πύλη και ακολουθήστε τη διαδρομή Υγεία & διατροφή > Κέντρα αδυνατίσματος

Προετοιμάστε μία παρουσίαση στην τάξη σας παραδειγμάτων από διαφημίσεις που προβάλλουν συγκεκριμένα αισθητικά πρότυπα.

Συζητήστε το κατά πόσον αυτά τα συγκεκριμένα πρότυπα μεταβάλλονται στην πορεία του χρόνου.

Συζητήστε περιπτώσεις "κοινωνικού ρατσισμού" στο σχολείο σας με παχύσαρκα άτομα.

4. Ομάδα αυτοκινήτων. φύλλο εργασίας

Οι μαθητές επισκέπτονται δικτυακούς τόπους εισαγωγών αυτοκινήτων και συζητούν για τις τεχνικές προώθησης συγκεκριμένων μοντέλων αυτοκινήτων.

Θα περιηγηθείτε σε 10 περίπου δικτυακούς τόπους. Στη συνέχεια θα επιλέξετε μία ιστοσελίδα της μάρκας της αρεσκείας σας. Η ομάδα εργασίας σας παίρνει το όνομα της εταιρείας της επιλογής σας.

Στη συνέχεια παρατηρήστε τον τρόπο παρουσίασης των αυτοκινήτων. Επιλέξτε έναν τύπο αυτοκινήτου.

Σε ποια κατηγορία ανήκει η παρουσίαση:

Είναι πληροφοριακή (σαν αγγελία)

απλή (περιέχει μόνο λειτουργικές πληροφορίες)

σύνθετη (περιλαμβάνει ανεπαισθητο συσχετισμό και πειθώ)
 πολύπλοκη (παρουσιάζει την πολυτέλεια –κοιν. θέση)
 περίτεχνη (εξερευνά κρυφά ή υποσυνείδητα αισθήματα, προκαλεί ονειρώδεις φαντασιώσεις –χρησιμοποιεί σεξουαλικούς συμβολισμούς)
 Άσκηση: Αφού περιηγηθείτε σε τουλάχιστον 10 δικτυακούς τόπους να καταγράψετε τα επαναλαμβανόμενα μοτίβα στις διαφημίσεις. Ποιοι είναι οι τρόποι σαγήνης (παραλλαγές πάνω σε βασικές ιδέες) που χρησιμοποιούνται;
 Υπάρχει λογότυπο ή σλόγκαν; Καταγράψτε τα σλόγκαν από τους 10 δικτυακούς τόπους. Τι παρατηρείτε; Π.χ.

web site	
Alfa Romeo	Μια επιθυμία μπορεί να διεγείρει...
Peugeot	Γιατί το αυτοκίνητο πρέπει να είναι απόλαυση...

Στους δικτυακούς τόπους που επισκεφθήκατε διαπιστώσατε την ύπαρξη διαδραστικών στοιχείων; Ο επισκέπτης παραμένει απλός θεατής ή του παρέχονται επιλογές που προσφέρει το συγκεκριμένο μέσο; Διαφέρει η διαφήμιση στον παγκόσμιο ιστό από αυτήν της τηλεόρασης;

5. Ομάδα ποτών: φύλλο εργασίας

Οι μαθητές συζητούν τις τεχνικές προώθησης του αλκοόλ μέσω της διαφήμισης. Ποιος είναι ο ρόλος και η χρήση της εικόνας στις συγκεκριμένες διαφημίσεις; Συγκρίνουν με αντίστοιχες διαφημίσεις του περασμένου αιώνα.

Να επισκεφθείτε στο διαδίκτυο τις διευθύνσεις εταιρειών οινοπνευματωδών: Να συζητήσετε στην ομάδα σας για τις τεχνικές προώθησης των προϊόντων και να ετοιμάσετε μία παρουσίαση για την ολομέλεια της τάξης όπου θα σχολιάζετε τη χρήση της εικόνας και του κειμένου στις διαφημίσεις ποτών. Από τις διαφημίσεις που είδατε, ποια θεωρείτε περισσότερο επιτυχημένη και γιατί; Σχολιάστε ομοιότητες και διαφορές με τις διαφημίσεις του περασμένου αιώνα.

6. Ομάδα καπνιστών: φύλλο εργασίας

Οι μαθητές συζητούν τις τεχνικές προώθησης του καπνού και τη χρήση της εικόνας ως μέσου για τη διαφήμισή του. Συγκρίνουν με αντίστοιχες διαφημίσεις του περασμένου αιώνα.

Εικ.5 Διαφήμιση Marlboro

Παρακολουθούνται ιδιαίτερα οι καμπάνιες των εταιρειών Marlboro & Silk cut. Ειδικά τα τσιγάρα, εκτός από το προϊόν τους, πουλούν και έναν συγκεκριμένο τρόπο ζωής. Ας παρατηρήσουμε π.χ. τον αυτόνομο, ανεξάρτητο, πολύ αρρενωπό καουμπό της Marlboro. Τι μας λέει η διαφήμιση με τον καουμπό; Υπάρχει σχέση μεταξύ του καπνίσματος μιας συγκεκριμένης μάρκας και της υγιεινής, ηρωικής ζωής ενός καουμπό στο ύπαιθρο; Ας εξιχνιάσουμε το μυστήριο του μεταξωτού μοβ υφάσματος του Silk cut. Γιατί «silk» και γιατί «cut»; Γιατί να χρησιμοποιήσει ο διαφημιστής ένα ύφασμα για να διαφημίσει τσιγάρα; Συζητήστε στην ομάδα σας και προετοιμάστε μία παρουσίαση για την ολομέλεια της τάξης.

Εικ.6 Διαφήμιση Silk cut

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΕΣ

Η εφαρμογή των φύλλων εργασίας σε πραγματικές συνθήκες τάξης, αποτέλεσε περιβάλλον το οποίο μας παρείχε σημαντική εμπειρία σχετικά με τα μαθησιακά αποτελέσματα που επιτυγχάνονται. Διαπιστώθηκε ότι οι δραστηριότητες, κατευθυνόμενες από τα φύλλα εργασίας, είναι εφαρμόσιμες μέσα στη τάξη. Η συγκεκριμένη πειραματική διδασκαλία πραγματοποιήθηκε σε σχολεία της Αττικής και της Θεσσαλονίκης στο διάστημα των ετών 1999-2002 πάνω από είκοσι φορές. Οι μαθητές που υλοποίησαν τις ασκήσεις, αποκρίθηκαν σε ερωτηματολόγια με τρόπο που φανερώνει ότι κατανόησαν τις ιδιαιτερότητες του λόγου της πειθούς και ανέπτυξαν δεξιότητες χειρισμού των μέσων, σε μεγαλύτερο βαθμό από μαθητές που πραγματοποίησαν τις αντίστοιχες ασκήσεις με κλασικά μέσα. Οι καθηγητές που συνεργάστηκαν στις διδασκαλίες στα πλαίσια του προγράμματος ενδοσχολική επιμόρφωση παρατηρούν ότι οι μαθητές εργάστηκαν με ζήλο και ευρηματικότητα στις ομάδες τους. Οι παρατηρήσεις τους –υποστηρίζουν οι διδάσκοντες- υπήρξαν εξαιρετικά εύστοχες ακριβώς γιατί έχουν πληθώρα από προσλαμβάνουσες εμπειρίες.

Η συγκεκριμένη διδασκαλία αποδείχθηκε εξαιρετικά απαιτητική για τα χρονικά περιθώρια που δίνει το πρόγραμμα σπουδών. Συγκεκριμένα οι είκοσι από τους είκοσι-οκτώ ερωτηθέντες καθηγητές ζήτησαν την επέκταση του μαθήματος σε πέντε ώρες από τις αρχικά προβλεπόμενες τρεις .

Τέλος το ερευνητικό πλαίσιο, η μεθοδολογία, και ανάλυση των αποτελεσμάτων περιλαμβάνεται σε εργασίες οι οποίες παρουσιάστηκαν σε Πανελλήνια Συνέδρια (Γιακουμάτου, 2000).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ann M. (1997) *Visual Intelligence : Perception, Image, and Manipulation in Visual Communication*. State University of NY Press pp.132-8
- Berger A. (1998) *Seeing Is Believing : An Introduction to Visual Communication* Mayfield Publ. pp.47-56
- Dyer, G. (1990) *Advertising as communication*, London , Routledge.
- Kress, G. Leeuwen Van L. (1995) *Reading Images : The Grammar of Visual Design* London Routledge pp.28-39
- Shapiro M. (1996) *Words, Script, and Pictures : Semiotics of Visual Language*. Braziller pp.76-99
- Snyder I. Joyce M. (1998) (eds) *Page to Screen : Taking Literacy into the Electronic Era*. Routledge
- Γιακουμάτου Τερέζα (2000) Παρουσίαση μιας δειγματικής διδασκαλίας πάνω στην πολυτροπικότητα των κειμένων *Πρακτικά του Πανελληνίου συνεδρίου «Γληροφορική και εκπαίδευση»* διοργάνωση ΣΕΠΔΕΘ, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας 11-12 Νοεμβρίου 2000
- Γιακουμάτου Τερέζα (2002) Η γλώσσα της είδησης στον ηλεκτρονικό τύπο. Μία διδακτική πρόταση για τις νέες μορφές κειμένου. Από τον Γουτεμβέργιο στον ηλεκτρονικό τύπο Ανακοίνωση στο Η' Πανελλήνιο συνέδριο για τη Γλώσσα Παιδαγωγικό τμήμα του ΑΠΘ - Θεσσαλονίκη 4-5 Απριλίου 2003 (Πρακτικά υπό έκδοση)

Ο Κ.Π. Καβάφης ταξιδεύει στο διαδίκτυο

Μία διδακτική πρόταση στο μάθημα της Λογοτεχνίας με τη χρήση του διαδικτύου

Τερέζα Γιακουμάτου

Με την ένταξη των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στη διδασκαλία της λογοτεχνίας εκμεταλλευόμαστε τις μεγάλες δυνατότητες που παρέχει η χρήση των η/υ και του διαδικτύου στη διδασκαλία του μαθήματος. Αποκτούμε άμεση πρόσβαση σε πηγές πληροφοριών, σε αρχεία εφημερίδων. Στην εποχή της Κοινωνίας της πληροφορίας μας ενδιαφέρει ιδιαίτερα να ασκήσουμε τους μαθητές μας στην επιλογή, στον έλεγχο της πληροφορίας και την αποτελεσματική της χρήση.

Ιδέα: Διερεύνηση της επίδρασης του Καβαφικού έργου στον καθημερινό λόγο, ποιες ποιητικές του εκφράσεις έχουν περάσει στην καθημερινότητά μας;

Διδάσκεται ο Καβάφης σε Πανεπιστήμια του εξωτερικού; πωλείται στα δικτυακά βιβλιοπωλεία; σε ποιες γλώσσες έχει μεταφραστεί;

Τάξη: Α' Λυκείου.

Διδακτικά αντικείμενα: Νεοελληνική Λογοτεχνία, Νεοελληνική Γλώσσα.

Προβλεπόμενος χρόνος: 3-4 διδακτικές ώρες. Αυξομειώσεις κατά το δοκούν.

Σχέση με το Πρόγραμμα Σπουδών: Ενίσχυση και εμπλουτισμός της διδασκαλίας των ποιημάτων του από το σχολικό εγχειρίδιο, Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Α' Λυκείου.

Τεχνολογικά εργαλεία: Επεξεργαστής κειμένου, διαδίκτυο, μηχανές αναζήτησης.

Συγκεκριμένα από το διαδίκτυο θα χρησιμοποιηθούν:

Η ιστοσελίδα του Σπουδαστηρίου Νέου Ελληνισμού <http://www.snhell.gr> που μας παρέχει ένα βιβλιογραφικό οδηγό

Οι ιστοσελίδες με τα αρχεία των εφημερίδων : ΤΑ ΝΕΑ <http://ta-nea.dolnet.gr>

ΤΟ ΒΗΜΑ <http://tovima.dolnet.gr> Ελευθεροτυπία www.enet.gr

Μηχανές αναζήτησης, προτείνεται η www.google.com

Γενικοί στόχοι:

1. Να δημιουργήσουμε πραγματικές καταστάσεις επικοινωνίας που ευνοούν τη μάθηση, καθώς αποκτούν νόημα και σημασία για τους μαθητές.
2. Να ενεργοποιήσουμε τους μαθητές, καταργώντας το παραδοσιακό σχήμα διδασκαλίας που προϋποθέτει καθηγητή-εισηγητή και μαθητές-ακροατές. Οι μαθητές μαθαίνουν μέσα από μια δυναμική διαδικασία οικοδόμησης της γνώσης, συγκροτούν ομάδες και συνεργάζονται, ερευνούν τις πηγές, τις επεξεργάζονται και τις κρίνουν, αυτενεργούν, αναπτύσσουν πρωτοβουλία.
3. Να εντάξουμε τη χρήση του διαδικτύου στη διδασκαλία, με στόχο να δημιουργήσουμε ένα νέο μαθησιακό περιβάλλον μιας διαπολιτισμικής πλέον κοινότητας.
4. Να αναπτύξουμε τη διερευνητική μάθηση.
5. Να εξοικειώσουμε τους μαθητές με νέους τρόπους οργάνωσης και παρουσίασης της γνώσης.
6. Να προσελκύσουμε το ενδιαφέρον το μαθητών δημιουργώντας ένα πιο ελκυστικό μαθησιακό περιβάλλον.

Ειδικοί στόχοι:

1. Οι μαθητές ασκούνται στην έρευνα και την αξιολόγηση των πηγών του διαδικτύου.
2. Ασκούνται στην επιλογή πληροφοριών από το διαδίκτυο.
3. Εξοικειώνονται με τις μηχανές αναζήτησης. Πώς αναζητώ ένα βιβλίο σε μια ηλεκτρονική βιβλιοθήκη, ένα ηλεκτρονικό βιβλιοπωλείο κ.τ.λ; Ποια κριτήρια θέτω κατά την αναζήτηση;
4. Εξοικειώνονται με τη χρήση του επεξεργαστή κειμένου κατά την παραγωγή συνεχούς γραπτού λόγου.

Παιδαγωγικοί στόχοι

Παιδαγωγικές αρχές και μέθοδος: Η διδασκαλία στηρίζεται στην ενθάρρυνση από την εκπαιδευτικό της ενεργητικής συμμετοχής και της εμπλοκής των μαθητών/τριών στη

μαθησιακή διαδικασία (συμμετοχή σε συζήτηση, σε συνεργατικές πρακτικές δραστηριότητες).

Το αρχείο Καβάφη στο διαδίκτυο στο Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού www.snhell.gr αποτελεί το πιο συγκροτημένο αρχείο νε συγγραφέα. Με την ψηφιοποίησή του είναι πρόσφορο σε όλους όσοι έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο. Συνδυάζει το πλήρες σώμα των κειμένων του Καβάφη με φωτογραφίες και σχέδια που εικονίζουν τον ποιητή, φωτογραφίες χειρογράφων, αναγνώσεις ποιημάτων.

Το ενδιαφέρον μας επικεντρώνεται αφενός στην εργογραφία του αφετέρου στη βιβλιογραφία που έχει αναπτυχθεί γύρω από το έργο του.

Οι μαθητές αφού χωριστούν σε ομάδες των 2-3 καλούνται να ερευνήσουν τη βιβλιογραφία του Καβάφη :

■ [Στο Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού http://www.snhell.gr/abibl.html](http://www.snhell.gr/abibl.html)

■ [Στο Εθνικό Κέντρο Βιβλίου http://www.ekebi.gr/greek.html](http://www.ekebi.gr/greek.html)

■ [Σε ένα δικτυακό βιβλιοπωλείο www.amazon.com](http://www.amazon.com)

Σε πόσες γλώσσες έχει μεταφραστεί;

■ Ποιες έδρες ΝΕ λογοτεχνίας ασχολούνται με το έργο του Καβάφη;

■ Μπορούμε να αξιοποιήσουμε το ερευνητικό πρόγραμμα: «[Ελληνικές Σπουδές στο Διαδίκτυο](http://history.arch.uoa.gr/hellenicstudies)» <http://history.arch.uoa.gr/hellenicstudies>

Ας επισκεφθούμε την ιστοσελίδα [Πανεπιστήμιο Mishigan Έδρα Κ.Π. Καβάφη](http://www.lsa.umich.edu/modgreek)

<http://www.lsa.umich.edu/modgreek>

και την έκθεση [Cavafy's world](http://www.lsa.umich.edu/kelsey/galleries/exhibits/cavafy/cavafy.html)

<http://www.lsa.umich.edu/kelsey/galleries/exhibits/cavafy/cavafy.html>

Μπορούμε ακόμη σε μία μηχανή αναζήτησης να αναζητήσουμε τους όρους «Studies in modern greek literature and Cavafy» και να εκτιμήσουμε το αποτέλεσμα της αναζήτησης.

Ας αποτολμήσουμε μία ελεύθερη αναζήτηση σε μία μηχανή δίνοντας όρους Cavafy, Kavafis, [Κ.Π.Καβάφης](http://www.kp-kavafis.com) Πόσες σελίδες εμφανίζονται;

Ας ερευνήσουμε μαζί...στα αρχεία των εφημερίδων

■ Το ΒΗΜΑ

■ ΤΑ ΝΕΑ

■ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ

■ ΑΥΓΗ

Πόσες φράσεις του Καβάφη χρησιμοποιούνται στο δημοσιογραφικό λόγο

Μία πρόχειρη αναζήτηση θα φέρει σελίδες με τις φράσεις :

Σαν έτοιμος καιρό...

Αποχαιρέτα την, την Αλεξάνδρεια...

Ώστε ανελλήνιστοι δεν είμεθα,

Καινούργιους τόπους δε θα βρεις

Μνήμη μου, φύλαξέ τα συ ως ήσαν

Εδώ που έφθασες, λίγο δεν είναι

Τι θα γένουμε δίχως βαρβάρους;

Εκόμισα εις την τέχνη

Σχολιάστε την απήχηση του έργου του Κ. Π. Καβάφη. Ετοιμάστε σημειώσεις για να αναπτύξετε προφορικά τα ευρήματά σας στην τάξη.

Απολογισμός τερπνών και ωφελίμων

- ✓ Αναζητήσαν και επεξεργάστηκαν τις πληροφορίες με τρόπο που αναπτύσσεται και καλλιεργείται πνεύμα συνεργασίας (συνεργατική μάθηση)
- ✓ Ανέπτυξαν δεξιότητες έρευνας με αποτελεσματικότερο και ελκυστικότερο τρόπο χάρη στην εποπτικότητα του μέσου .
- ✓ Συμμετείχαν με όρεξη στην εκπαιδευτική διαδικασία.
- ✓ Απέκτησαν πρόσβαση σε πλούσιο υλικό.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΕΝΑ ΜΟΥΣΕΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ

Η Αναγέννηση στις τέχνες

Σενάριο: Σήμερα έχουμε μία δύσκολη αποστολή. Να βοηθήσουμε μία φίλη που έχει επιλέξει το μάθημα της Ιστορίας Τέχνης στο γ' έτος της Φιλοσοφικής. Θα πρέπει να ετοιμάσει μία παρουσίαση για το μάθημα με τίτλο: Αναγέννηση στις τέχνες. Μοναδική μας ελπίδα να χωριστούμε σε ομάδες ώστε να τη βοηθήσουμε πιο αποτελεσματικά. Αν η εργασία μας διακριθεί θα απαλλαγεί από την εξεταστική της. Στόχος της εργασίας είναι να φτιαχτεί ένα εικονικό μουσείο στο διαδίκτυο για την αναγέννηση στις τέχνες.

Μάθημα – κεφάλαιο : ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ, Η ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΣΤΙΣ ΤΕΧΝΕΣ

Ώρες που διατίθενται :3

Λογισμικό που χρησιμοποιείται: Ms Powerpoint, Ms Word, Explorer
Στοιχεία επιμορφωτή ΓΙΑΚΟΥΜΑΤΟΥ ΤΕΡΕΖΑ www.netschoolbook.gr

Περιγραφή Οι μαθητές ασχολούνται με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των καλλιτεχνών της Αναγέννησης. Κατασκευάζουν ένα δικτυακό μουσείο. Χωρίζονται σε ομάδες, επισκέπτονται σελίδες του διαδικτύου, επιλέγουν πίνακες και τους σχολιάζουν. Κάθε ομάδα μαθητών σχεδιάζει ένα "δωμάτιο" με τα έργα του καλλιτέχνη της επιλογής τους αξιοποιώντας το λογισμικό παρουσιάσεων. Οι παρουσιάσεις σώζονται σε μορφή ιστοσελίδων. Το σχέδιο μαθήματος περιλαμβάνει δραστηριότητες παρατήρησης. Τα αρχεία των επιμέρους ομάδων φιλοξενούνται στον εξυπηρετητή του σχολείου δημιουργώντας έτσι ένα μουσείο που λειτουργεί σε 24ωρη βάση με ελεύθερο εισιτήριο. Η διδασκαλία έχει πραγματοποιηθεί σε σχολεία της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης.

Οι μαθητές παρακινούνται να συμμετέχουν σε μία καινοτομία. Συνεργάζονται μεταξύ τους!

Δημιουργούνται πραγματικές, αυθεντικές καταστάσεις επικοινωνίας, που αποκτούν νόημα και σημασία για τους μαθητές μας, ευνοώντας με τον τρόπο αυτό τη μάθηση.

Έχουν κίνητρο να δημιουργήσουν κείμενα και να τα διορθώσουν πολλές φορές αφού απευθύνονται σε πραγματικούς αποδέκτες.

Τους παρέχεται η δυνατότητα να πειραματιστούν με τις νέες μορφές κειμένων που περιλαμβάνουν εικόνες και ήχους. (Γιατί να μην ακούγεται και αναγεννησιακή μουσική στο μουσείο μας;)

Στη διάθεσή σας στην ιστοσελίδα www.netschoolbook.gr/renais.html υπάρχουν τα ακόλουθα αρχεία*2:

Αρχεία midi (σε συμπιεσμένη μορφή zip) αναγεννησιακής μουσικής
Αρχεία midi (σε συμπιεσμένη μορφή zip) με τα Carmina Burana
midi O fortuna (Carmina Burana)

midi Δείγμα αναγεννησιακής μουσικής

Στόχοι:

Να συνθέσουν και να παρουσιάσουν με τρόπο ολοκληρωμένο και διεξοδικό το έργο ενός καλλιτέχνη της Αναγέννησης.

Να προσεγγίσουν κριτικά τις πηγές του διαδικτύου

Να εισαχθούν στη διαδικασία κατανόησης, ανάλυσης και αξιολόγησης των έργων τέχνης.

Να αναπτύξουν θετική στάση για τη συμμετοχή τους στην ομάδα εργασίας.

Να κατανοήσουν τη μεγάλη πνευματική και καλλιτεχνική κίνηση στην Ευρώπη, που οδήγησε στην Αναγέννηση των Γραμμάτων και των Τεχνών και να εξηγήσουμε τη στροφή του ενδιαφέροντος των Ευρωπαίων στις κλασικές σπουδές και τη συμβολή των βυζαντινών λογίων στην κίνηση του Ανθρωπισμού πριν και μετά την Άλωση του 1453.

Να συνειδητοποιήσουν τις νέες αξίες, που διαμορφώθηκαν στην ευρωπαϊκή σκέψη και το νέο προσανατολισμό του πνεύματος προς τον ορθολογισμό ως πρόδρομο του Διαφωτισμού των Νεότερων Χρόνων.

1. Ομάδα Leonardo Da Vinci www.netschoolbook.gr/renvinci.html

Θα παρουσιάσετε το έργο του Leonardo Da Vinci

Εντοπίστε τα κύρια χαρακτηριστικά της τέχνης του στους πίνακές του. Μιλήστε μας για την πολυπραγμοσύνη του, το πρωτότυπο & ποιοτικό του έργο, την αινιγματικότητα και το μυστήριο (στο ύψος – και το χώρο)

Επιλέξτε αντιπροσωπευτικά έργα του και ετοιμαστείτε για μία παρουσίαση του έργου του στην ολομέλεια της τάξης σας.

Θα επισκεφθείτε τις διευθύνσεις: <http://www.mos.org/leonardo>

www.artchive.com όπου θα αναζητήσετε έργα του

δείτε επίσης: <http://banzai.msi.umn.edu/leonardo>

Στη διεύθυνση του διαδικτυακού μουσείου Web Gallery of Art <http://www.kfki.hu/~arthp/html/l/leonardo/drawings/index.html> θα βρείτε οργανωμένα τα έργα του Λεονάρντο

Θέλουμε σίγουρα να μας μιλήσετε για το σφουμάτο και να δικαιολογήσετε γιατί θεωρείται αντιπροσωπευτικός άνθρωπος της αναγέννησης.

La Gioconda

Η επικρατέστερη εκδοχή είναι ότι το πορτραίτο απεικονίζει την σύζυγο του Φλωρεντινού εμπόρου Francesco del Giocondo, γι' αυτό είναι γνωστό και με τον τίτλο La Gioconda.

-Ποιο στοιχείο του προσώπου της Τζοκόντα στο πορτραίτο που ζωγράφισε ο Λεονάρντο ντα Βίντσι σε εντυπωσιάζει περισσότερο;

-Ξέρεις σε ποιο μουσείο του εξωτερικού φυλάσσεται;

Ας τη δούμε πιο προσεκτικά...

-Πού είναι στραμμένο το πρόσωπο και το βλέμμα της;

-Ποια είναι η στάση του σώματός της;

-Πώς είναι τοποθετημένα τα χέρια της; Τι αίσθηση δίνει στο θεατή η συγκεκριμένη θέση των χεριών;
-Σε ποια σημεία παρατηρείς την περίφημη τεχνική του «σφουμάτο» που χρησιμοποιούσε ο ζωγράφος; Ποιο είναι το αποτέλεσμα της χρήσης της συγκεκριμένης τεχνικής; Είναι όρθια ή καθιστή; Που είναι στραμμένο το βλέμμα της;
Σχολιάστε τα χέρια της. Το ύφος της.
Παρατηρήστε το τοπίο.
Μπορείτε να δικαιολογήσετε γιατί το συγκεκριμένο πορτραίτο έχει γίνει τόσο διάσημο;

2. Ομάδα Michelangelo

www.netschoolbook.gr/renmich.html

Εντοπίστε τα κύρια χαρακτηριστικά της τέχνης του.

Επιλέξτε αντιπροσωπευτικά έργα του και ετοιμαστείτε για μία παρουσίαση του έργου του στην ολομέλεια της τάξης σας.

Θα επισκεφθείτε τις διευθύνσεις:

<http://www.artchive.com/artchive/M/michelangelo.html> όπου θα αναζητήσετε έργα του

Έναν δικτυακό τόπο αφιερωμένο στο έργο του <http://www.michelangelo.com/buon/bio-splash.html>

Ειδικά για την Καπέλλα Σιξτίνα μπορείτε να αντλήσετε υλικό εδώ

<http://sun.science.wayne.edu/~mcogan/Humanities/Sistine/index.html>

<http://www.christusrex.org/www1/sistine/0-Tour.html>

3. Ομάδα Raphael Santi,

www.netschoolbook.gr/renraphael.html

Εντοπίστε τα κύρια χαρακτηριστικά της τέχνης του.

Επιλέξτε αντιπροσωπευτικά έργα του και ετοιμαστείτε για μία παρουσίαση του έργου του στην ολομέλεια της τάξης σας.

Θα επισκεφθείτε τις διευθύνσεις:

<http://www.artchive.com/artchive/R/raphael.html>

<http://www.ibiblio.org/wm/paint/auth/raphael>

<http://sangha.net/messengers/raphael.htm#Favorite>

<http://sunsite.dk/cgfa/raphael/index.html>

όπου θα αναζητήσετε έργα του

Η Σχολή των Αθηνών

Παρατήρησε τις μορφές των φιλοσόφων στο κέντρο του πίνακα (Πλάτων και Αριστοτέλης). Με βάση τα όσα γνωρίζεις για τη φιλοσοφική θεωρία των δύο φιλοσόφων (Πλάτων→κόσμος των ιδεών, Αριστοτέλης→ εμπειρισμός) μπορείς να διακρίνεις την ταυτότητα του καθενός από τη συμβολική κίνηση των χεριών τους;

4. Ομάδα Hieronymous Bosch

www.netschoolbook.gr/renbosch.htm

Θα παρουσιάσετε το έργο του Hieronymous Bosch (π.1450-1516)

Εντοπίστε τα κύρια χαρακτηριστικά της τέχνης του.

Επιλέξτε αντιπροσωπευτικά έργα του και ετοιμαστείτε για μία παρουσίαση του έργου του στην ολομέλεια της τάξης σας.

Θα επισκεφθείτε τις διευθύνσεις:

<http://cgi.di.uoa.gr/~grad0146/Greek/works.html> (στα ελληνικά)

<http://www.artchive.com/artchive/B/bosch.html>

<http://www.ibiblio.org/wm/paint/auth/bosch/>

<http://sunsite.dk/cgfa/bosch/index.html>

όπου θα αναζητήσετε έργα του Προσέξτε και σχολιάστε τα τοπία του, την αχαλίνωτη φαντασία του καλλιτέχνη να εφευρίσκει τερατώδεις μορφές, τη σουρεαλιστική ατμόσφαιρα

5. Ομάδα Peter Bruegel (c.1525-1569)

Θα παρουσιάσετε το έργο του Peter Bruegel
Εντοπίστε τα κύρια χαρακτηριστικά της τέχνης του.
Επιλέξτε αντιπροσωπευτικά έργα του και ετοιμαστείτε για μία παρουσίαση του έργου του
στην ολομέλεια της τάξης σας.

Θα επισκεφθείτε τις διευθύνσεις:

<http://www.artchive.com/artchive/B/bruegel.html>

<http://www.ibiblio.org/wm/paint/auth/bruegel/>

<http://www.topofart.com/1bruegel.htm>

http://gallery.euroweb.hu/html/b/bruegel/pieter_e/painting/index.html

όπου θα αναζητήσετε έργα του

Μνημειακός ηθογραφικός πίνακας, είναι « ο Χωριάτικος Γάμος» 1568 που θυμίζει τις
παραδόσεις των Κάτω Χωρών και ίσως συμβολίζει τη Λαιμαργία. (Αντιπαραβολή με Γάμο
της Κανά,1562 του Βερονέζε)

Μεγεθύνετε τον πίνακα και αφού παρατηρήσετε σχολιάστε τη θεματολογία του, τις
ηθογραφικές του λεπτομέρειες, τις εκφράσεις των προσώπων, τα χρώματα, τη σύνθεση.

Μπορείτε να εντοπίσετε τη νύφη και το γαμπρό;

Τι αποκαλύπτει ο πίνακας για την εποχή του; Να προσεχθούν και να σχολιαστούν:

-Το «μενού» του γαμήλιου τραπέζιού

-Το βλέμμα του μουσικού

-Η ενασχόληση του παιδιού

-Με βάση τις παραπάνω παρατηρήσεις, μπορείτε να εξάγετε κάποια συμπεράσματα για
την εποχή;

6. Ομάδα El Greco

www.netschoolbook.gr/rengreco.html

Θα παρουσιάσετε το έργο του El Greco Εντοπίστε τα κύρια χαρακτηριστικά της τέχνης
του.

Επιλέξτε αντιπροσωπευτικά έργα του και ετοιμαστείτε για μία παρουσίαση του έργου του
στην ολομέλεια της τάξης σας.

Θα επισκεφθείτε τις διευθύνσεις:

<http://takishal.freesevers.com/elgreco.htm> (ελληνικά)

http://www.artchive.com/artchive/E/el_greco.html

όπου θα αναζητήσετε έργα του

διαδικτυογραφία

<http://www.ibiblio.org/wm/paint/auth/greco/>

<http://sunsite.dk/cgfa/greco/>

<http://www.nga.gov/collection/gallery/gg29/gg29-main1.html>

http://www.kfki.hu/~arthp/html/g/greco_el/index.html

Προσέξτε και σχολιάστε

Τη θεματολογία του

Τις ηθογραφικές του λεπτομέρειες

Πρόσεξε το σχήμα του σώματος στις μορφές που απεικονίζει ο ζωγράφος. Τι παρατηρείς;

Να προσεχθούν και να σχολιαστούν

-Η σύνθεση σε δύο ζώνες

-Η επιμήκυνση στις φιγούρες

-Η εκφραστικότητα στα πρόσωπα, στις χειρονομίες

6. Ομάδα Durer - Grunewald – Holbein **www.netschoolbook.gr/rendurer.html**

Θα παρουσιάσετε το έργο του Durer (1471-1528)

<http://www.artchive.com/artchive/D/durer.html#images>

<http://sunsite.dk/cgfa/durer/>

<http://www-groups.dcs.st-and.ac.uk/~history/Mathematicians/Durer.html>

<http://www.geocities.com/durerweb/> slideshow έργων

<http://www.ibiblio.org/wm/paint/auth/durer/>

Εντοπίστε τα κύρια χαρακτηριστικά της τέχνης του.

Επιλέξτε αντιπροσωπευτικά έργα του και ετοιμαστείτε για μία παρουσίαση του έργου του στην ολομέλεια της τάξης σας.

Προσέξτε και σχολιάστε τις ιδιαιτερότητες του.

Επιλέξτε ένα έργο του που ξεχωρίζετε για κάποιο λόγο και σχολιάστε το στην τάξη σας

Η Σταύρωση -Το θείο πάθος απεικονίζεται με ένα ρεαλισμό που αναστατώνει: τα πρόσωπα καθρεφτίζουν τον τρόμο, την απελπισία και τον πόνο. Μορφή και χρώμα υποταγμένα στο ιδιοφυές παιχνίδι των βίαιων αντιθέσεων.

Θα παρουσιάσετε το έργο του Matthias Grunewald 1475-1528

http://www.arch.auth.gr/art/contentf.html_period=ANAB.html#ADUR

<http://www.artchive.com/artchive/G/grunewald.html>

<http://www.ibiblio.org/wm/paint/auth/grunewald/>

<http://sunsite.dk/cgfa/grunewal/>

<http://www.kfki.hu/~arthp/html/g/grunewal/index.html>

Θα παρουσιάσετε το έργο του Hans Holbein 1497-1543

<http://www.artchive.com/artchive/H/holbein.html#images>

http://www.kfki.hu/~arthp/html/h/holbein/hans_y/1/index.html

Γλώσσα

Περσέας www.perseus.tufts.edu

Μεγάλη ψηφιακή βιβλιοθήκη η οποία προσφέρει την αρχαία ελληνική και ρωμαϊκή γραμματεία στην αγγλική γλώσσα αλλά και στο πρωτότυπο κείμενο από το Πανεπιστήμιο Tufts της Μασσαχουσέτης. Τα κείμενα είναι ταξινομημένα ανά συγγραφέα και σε αλφαβητική σειρά.

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας www.komvos.edu.gr

Ηλεκτρονικός Κόμβος για την υποστήριξη των διδασκόντων την ελληνική γλώσσα. Περιλαμβάνει: Υλικό στήριξης (θεωρία γλώσσας / ενδογλωσσική και διαγλωσσική μετάφραση / περιοδικό on-line). Λεξικογραφικά εργαλεία.

Το λεξικό της Σούδας www.stoa.org/sol

Βυζαντινή ελληνική ιστορική εγκυκλοπαίδεια του 10ου αιώνα του αρχαίου μεσογειακού κόσμου. Παρέχεται η δυνατότητα αναζήτησης σε βάση δεδομένων.

Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού www.snhell.gr

Περιλαμβάνει τις βιβλιοθήκες του Κ.Θ. Δημαρά και του Γ.Π. Σαββίδη και το Αρχείο Καβάφη. Υπάρχουν εικόνες χειρογράφων πολλών ποιημάτων και ακούγεται η ανάγνωσή τους από τον Γ.Π. Σαββίδη. Παρέχεται Ανθολόγιο κειμένων άλλων λογοτεχνών. Ενδιαφέρουσες είναι οι Συνδέσεις του Σπουδαστηρίου με ιστοσελίδες λογοτεχνικού ενδιαφέροντος.

Ιστορία

Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού www.e-history.gr

Ανασκόπηση της Ελληνικής Ιστορίας καταμετρημένης σε 14 περιόδους. Αξιόλογη τράπεζα πληροφοριών που περιέχει στοιχεία για πρόσωπα και γεγονότα της Ελλάδος όλων των εποχών. Διαδραστικά παιχνίδια και εικονικές αναπαραστάσεις Μουσείων και αρχαιολογικών χώρων.

Υπουργείο Πολιτισμού www.culture.gr

Η σελίδα του υπουργείου Πολιτισμού περιέχει θέματα Αρχαιολογίας, Τέχνης, Ιστορίας και Πολιτισμού της Ελλάδας. Παρουσιάζονται με αλφαβητική σειρά τα μνημεία όλων των περιοχών. Εντυπωσιακός είναι ο πολιτιστικός χάρτης με την παρουσίαση των αρχαιολογικών χώρων και μουσείων κατά νομό.

Έκθεση της Βουλής: "1821 - 2001" 180 χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση www.parliament.gr/1821

Περιλαμβάνει τις ακόλουθες θεματικές ενότητες: Εικόνες του τόπου, Κοινωνία και Οικονομία, Πολιτισμός και Παιδεία, Οι ιδέες, Πολεμικά γεγονότα, Φιλελληνισμός, Πολιτική και διπλωματία.

Ιστοσελίδα του καθηγητή Ι. Κοκκώνη <http://users.hol.gr/kokkonis>

Περιλαμβάνει τα εξής θέματα: Η ζωή στον 19ο αιώνα. Η τέχνη στον 19ο αι. Βαλκανικοί πόλεμοι. Α' Παγκόσμιος Πόλεμος. Μικρασιατική εκστρατεία. Β' Παγκόσμιος Πόλεμος. Κατοχή και Αντίσταση. Εμφύλιος.

Παιδαγωγική υποστήριξη

Εκπαιδευτική Πύλη ΥΠΕΠΘ www.e-yliko.gr

Ένας χώρος συνάντησης και ουσιαστικής στήριξης όλης της εκπαιδευτικής κοινότητας.

Στο δικτυακό αυτό τόπο κατατίθενται διδακτικές προτάσεις, άρθρα και κείμενα παιδαγωγικού προβληματισμού καθώς και δικτυακές διευθύνσεις με σκοπό την παιδαγωγική τους αξιοποίηση.

Διαδίκτυο και Διδασκαλία www.netschoolbook.gr

Δικτυακός τόπος για την υποστήριξη του έργου των φιλολόγων. Στις σελίδες του θα βρείτε οδηγούς για το διαδίκτυο και την εκπαίδευση, απόλυτα χρηστικούς για μαθητές και καθηγητές, εκπαιδευτική ύλη, προτάσεις για τη διδασκαλία και τον εμπλουτισμό μαθημάτων με τη χρήση υπολογιστών, αξιολόγηση ιστοσελίδων και λογισμικών, συνδέσμους, αλλά και θέματα για τη λογοτεχνία, τη γλώσσα, την κλασική φιλολογία και την ιστορία, πάντα σε σχέση με το Διαδίκτυο.

ΕΡΓΟΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΗΣ ΤΕΡΕΖΑΣ ΓΙΑΚΟΥΜΑΤΟΥ

Η Τερέζα Γιακουμάτου έχει ειδικευθεί στις παιδαγωγικές εφαρμογές των ΤΠΕ και εργάζεται στη μέση εκπαίδευση ως επιμορφώτρια των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνίας. Έχει συγγράψει, σε συνεργασία με τη Σοφία Νικολαΐδου, τον τόμο *Διαδίκτυο και διδασκαλία*, Κέδρος, 2001. Αρθρογραφεί σε εκπαιδευτικά περιοδικά για θέματα που αφορούν την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Συντηρεί ηλεκτρονικό κόμβο εκπαιδευτικού περιεχομένου, που αφορά στην επιμόρφωση των φιλολόγων στις νέες τεχνολογίες στη διεύθυνση www.netschoolbook.gr ο οποίος το 2003 απέσπασε το βραβείο Mobius στην κατηγορία της εκπαίδευσης. Κατά τη διάρκεια του τρέχοντος σχολικού έτους ασχολείται με την ανάπτυξη της εκπαιδευτικής πύλης του ΥΠΕΠΘ.